

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5389

[Total No. of Pages : 2

[6449]-1

M.Com. (Part - I) (SODL)

**101 : MANAGEMENT ACCOUNTING & FINANCIAL
ANALYSIS AND CONTROL
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Define the liquidity ratios.
- b) What is meaning of financial accounting?
- c) What do you mean by marginal cost?
- d) What is ratio of sales?
- e) What is meaning of funds from operations?
- f) Define the budgetary control.
- g) What is meaning of financial statements?

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) What are the broad categories of financial analysis?
- b) What are the benefits of fund flow statement?
- c) Discuss the Limitations of Financial Statements.
- d) Differentiate between absorption and marginal costing.
- e) What do you mean by Break Even Analysis?
- f) GMR Co. Ltd has to choose between machine X_1 and X_2 and provides the following data.

	X_1	X_2
Output per annum (units)	10,000	10,000
Profit at the above level	30,000	24,000
Fixed cost per annum	30,000	16,000

Compute

- i) B.E point of the two machines
- ii) Level of output where the two machines are equally profitable
- iii) The machine suitable for different levels of output of the product

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Write short note on Leverage Ratio
- b) Differentiate between cost accounting and management accounting
- c) State the disadvantages of factoring
- d) What are the Characteristics of Management Accounting?
- e) Write short notes on Profitability Ratios.
- f) Explain different stock levels

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Discuss the benefits and limitations of a budgetary control system.
- b) Examine the major sources and applications of working capital.
- c) Explain the importance and advantages of comparative statements.
- d) Following is the Balance Sheet of Suman Ltd. for the year ended 31st December 2023:

Balance Sheet			
Liabilities	₹	Assets	₹
10,000 Equity shares 10 each	1,00,000	Fixed Assets	2,00,000
Reserves	20,000	Stock	30,000
Profit & loss A/c	30,000	Debtors	30,000
6% Debentures	80,000	Cash balances	40,000
Trade creditors	50,000		
Bills payable	20,000		
	3,00,000		3,00,000

You are required to calculate

- i) Debt-Equity Ratio
- ii) External Equities to Total Assets Ratio
- iii) Fixed Assets to Net Worth Ratio
- iv) Equity Ratio

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5390

[Total No. of Pages : 4

[6449]-2

M.Com. (Part - I) (SODL)

**102A : STRATEGIC MANAGEMENT AND INDUSTRIAL
ECONOMICS
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5 × 2 = 10]

- a) What do you mean by Strategy?
- b) What is Business Policy?
- c) Define Corporate Social Responsibility (CSR).
- d) What is Benchmarking?
- e) What is Industrial monopoly?
- f) What is Mixed economy?
- g) What is Debenture?

Q2) Attempt any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain benefits of Strategic management.
- b) Write short note on Six Sigma.
- c) Explain the advantages of Strategic planning.
- d) Write short note on Merger.
- e) Explain need for balanced industrial development in India.
- f) Explain benefits of FDI.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the Steps of Strategic planning.
- b) Write short note on Corporate governance.
- c) Explain financial benefits of Merger.
- d) Explain the causes of low Industrial productivity.
- e) Explain the need for foreign capital.
- f) Write short note on Industrial finance.

Q4) Attempt any two of the following.

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the type of social responsibility.
- b) Explain the role of top-level management in Strategic management.
- c) Explain the factors that affect the industrial location determination.
- d) Explain the importance of industrial finance.

PD-5390

[6449]-2

M.Com. (Part - I) (SODL)

102A : व्यूहरचना व्यवस्थापन आणि औद्योगिक अर्थशास्त्र
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे एकूण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) व्यूहरचना म्हणजे काय?
- ब) व्यावसायिक धोरण म्हणजे काय?
- क) व्यवसायिक सामाजिक जबाबदारी म्हणजे काय?
- ड) बेंचमार्किंग म्हणजे काय?
- इ) औद्योगिक एकाधिकार म्हणजे काय?
- फ) मिश्र अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
- य) कर्जरोखे म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापनाचे फायदे स्पष्ट करा.
- ब) सिक्स सिग्मा यावर थोडक्यात टीप लिहा.
- क) व्यूहरचनात्मक नियोजनाचे फायदे स्पष्ट करा.
- ड) विलीनीकरण यावर थोडक्यात टीप लिहा.
- इ) भारतात संतुलित औद्योगिक विकासाची गरज स्पष्ट करा.
- फ) थेट परकीय गुंतवणुकीचे (FDI) फायदे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) धोरणात्मक नियोजनाचे टप्पे स्पष्ट करा.
- ब) कॉर्पोरेट गव्हर्नन्स यावर थोडक्यात टीप लिहा.
- क) विलिनीकरणाचे आर्थिक फायदे स्पष्ट करा.
- ड) औद्योगिक उत्पादनक्षमता कमी होण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- इ) परकीय भांडवलाची गरज स्पष्ट करा.
- फ) औद्योगिक वित्त यावर थोडक्यात टीप लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) सामाजिक जबाबदारीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) व्यूहरचनात्मक व्यवस्थापनामध्ये उच्च स्तरीय व्यवस्थापाची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) औद्योगिक स्थाननिर्धारणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ड) औद्योगिक वित्ताचे महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5391

[Total No. of Pages : 3

[6449]-3

F.Y. M.Com. (SODL)

**102 B : STRATEGIC MANAGEMENT AND BUSINESS
STATISTICS
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Attempt any five from the following :

[5]

- i) HR policies concentrate on _____
  - a) Development of Human Resources
  - b) Development of Production
  - c) Development of Marketing
  - d) Development of Business
- ii) The primary focus of Strategic Management is _____
  - a) Strategic analysis
  - b) The total organisation
  - c) Strategy formulation
  - d) Human Resource Management
- iii) Binomial distribution is widely used in _____
  - a) Sample distribution   b) Work distribution
  - c) Probability distribution   d) Resource distribution
- iv) Carrot and stick policy is known as _____
  - a) Evaluation System   b) Management Control System
  - c) Motivational System   d) Planning System
- v) _____ is an assumption that is tested to find its logical or empirical consequence.
  - a) T test   b) Z test
  - c) Probability   d) Hypothesis

P.T.O.

- vi) _____ involves pattern of change that repeat over a long period of time.
- a) Cyclical Fluctuation   b) Trend
c) Time   d) Seasonal Fluctuation
- vii) An orderly set of data arranged in accordance with their time of occurrence is called ____
- a) Arithmetic series   b) Harmonic series
c) Geometric series   d) Time series

B) Match the following: [5]

Group I		Group II	
1.	Strength, weakness, Opportunities and Threats	a.	Strategic Business Unit
2.	SBU	b.	Designed for each organization function
3.	Null hypothesis	c.	Total Quality Management
4.	Functional Strategy	d.	SWOT
5.	TQM	e.	H ₀

Q2) Attempt any four from the following : [20]

- What is organizational life cycle?
- State features of Binomial Distribution.
- Write a short note on Mass Customization?
- Explain the functional activities of the Chief Executive in Strategic Management.
- Explain confidence level.
- State the Characteristics of Hypothesis.

Q3) Attempt any four from the following : [20]

- Describe the Three levels in the Strategic Management Process.
- What is Benchmarking? State its types.
- Explain the steps of Strategic Planning.
- Explain Corporate Social responsibility (CSR)
- What is a Management Information System?
- Explain the term Six Sigma.

Q4) Attempt any two from the following :

[20]

- a) What is Strategic Planning? State its Advantages and Disadvantages in detail.
- b) What is Total Quality Management? State its Objectives and Principles.
- c) Explain the components of time series.
- d) What do you mean by Hypothesis? Write the types of Hypothesis.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5392

[Total No. of Pages : 3

[6449]-4

F.Y. M.Com. (SODL)

**103 : ADVANCED ACCOUNTING AND SPECIALIZED
AREAS IN ACCOUNTING
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What is the full form of GAAP?
- b) Define Capital Profit.
- c) State the meaning of “workmen’s portion”?
- d) Who is a liquidator?
- e) What do you mean by consolidated financial statement?
- f) What is the formula for calculating Normal Profit.
- g) What is mean by work certified in contract costing?

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) What are the objectives and functions of Indian Accounting Standard Board?
- b) What are the between Accounting Concepts and Accounting Conventions.
- c) On 1stAug, 2021 Hema ltd purchased 8000 shares in Seema limited @ Rs. 17. Per share. The Balance sheet of Seema ltd as at 31st March, 2013 is as follows:

Liabilities	Rs	Assets	Rs.
Share Capital (fully paid shares of Rs. 100 each.	10,00,000	Goodwill	1,00,000
Reserve (As on 1.4.2012)	4,00,000	Fixed Assets	16,00,000
Profit and Loss Account	3,00,000	Current Assets	6,00,000
10% Debenture of Rs.100 each	2,00,000		
Sundry Creditors	4,00,000		
	23,00,000		23,00,000

P.T.O.

Additional information :

- i) The Opening balance is the profit and loss account was Rs. 1,60,000 out of which dividend amounting to Rs. 1,00,000 was paid in September, 2012.
- ii) Hema Ltd held 50% of the debenture in Seema Ltd.
- iii) Sundry creditors include Rs. 40,000 payable to Hema Ltd.

You are required to ascertain the : capital profit and Revenue profit, Minority Interest and Cost of control.

- d) The following particulars relate to a company:
  - Total Assets Rs. 18,50,000.
  - External Liabilities Rs. 2,50,000.
  - Share Capital:
    - 14% Preference Shares of Rs. 10 each, fully paid Rs. 5,00,000.
    - 40,000 equity shares of Rs. 10 each fully paid Rs. 4,00,000.
    - 60,000 equity shares of Rs. 10 each Rs. 7.50 paid Rs. 4,50,000.

Calculate the value of each category of equity shares of the company based on a deemed liquidation.
- e) Write short notes on cost plus contract, and sub contract cost in contract accounting.
- f) Write short note on “External Reconstruction”.

Q3) Attempt any four of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Write a short note on “Retention Money Clause”.
- b) Write a short note on “Accounting for Government Grants”.
- c) Calculate the amount of purchase consideration using following data
A Ltd. takes over the business of B Ltd. at the following values :
Fixed Assets Rs. 3,00,000; Current Assets Rs. 1,00,000; Debentures Rs. 50,000. Current Liabilities Rs. 1,00,000
- d) Write a short note on GST rates in India.
- e) What are the different methods for calculating or ascertaining the amount of purchase consideration?
- f) A company having equity share capital of Rs. 2 lakh divided into shares of Rs. 10 each decides to convert the share capital into equity shares of Rs. 100 each.

Pass the journal entries for above transaction.

Q4) Attempt any two of the following:

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the methods of valuation of goodwill.
- b) Describe the Salient features of GST Act.
- c) Describe the net asset backing method for valuation of shares.
- d) Pass journal entries for the following transactions:213
  - i) Conversion of 2 lakhs fully paid equity shares of Rs. 10 each into stock of Rs. 1,00,000 and balance has 12% fully convertible.
  - ii) Consolidation of 40 lakhs fully paid equity shares of Rs. 2.50 each into 10 lakh fully paid equity shares of Rs. 10 each.
  - iii) Sub division of 10 lakh fully paid 11% preference shares of Rs. 50 each into 50 lakh fully paid 11% preference shares of Rs. 10 each.
  - iv) Conversion of 12% preference shares of Rs. 5,00,000 into 14% preference shares Rs. 3,00,000 and remaining balance as 12% non-cumulative preference shares.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5393

[Total No. of Pages : 2

[6449]-5

F.Y. M.Com. (Part - I) (SODL)
107 : ADVANCED COST ACCOUNTING AND
APPLICATION OF COST ACCOUNTING
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 5 of the following questions : **[10]**

- a) What is Financial Accounting?
- b) What is Material?
- c) What is Remuneration?
- d) What is Cost Allocation?
- e) What is Cost Centre?
- f) What is Target Cost?
- g) What is Selling Cost?

Q2) Attempt any 4 of the following questions : **[20]**

- a) Explain the Advantages of Halsey Plan?
- b) What are the types of Overhead?
- c) What is the Objective of Job Costing?
- d) What is the Memorandum Reconciliation?
- e) Explain the Characteristics of Product Life Cycles.
- f) What are Process of Target Costing?

Q3) Attempt any 4 of the following questions: **[20]**

- a) What are the Advantages of Time rate Systems?
- b) What are the advantages of Job Costing?
- c) Assesse the Process of Tranport Costing.
- d) Explain the Target Costing and Cost Plus Pricing
- e) What are types of Allocations?
- f) Explain the Porter Values chain Model.

P.T.O.

Q4) Attempt any 2 of the following questions :

[20]

- a) Illustration: - Two Material A and B are used as follows;

Minimum usage	50 units per Week each
Maximum usage	150 units per week each
Normal usage	100 units per week each
Reorder quantity	A - 600 units, B - 1000 units
Delivery period	A - 4 to 6-week, B - 2 to 4 weeks.

Calculate various stock levels.

- b) Illustration

From the following information compute the machine hour rate in respect of machine no: 10 for the month of January

Cost of Machine ₹ 32,000

Estimated scrap Values ₹ 2,000

Effective working life 10,000 hours

Repairs and Maintenances over the life period of machine ₹ 2,500

Standing Charges allocated to the machine for January ₹ 400

Power consumed by machine @ ₹ 0.30 per units ₹ 600

The machine consumed 10 units of power per hour

- c) Explain the various methods of labour turnover.
d) Explain the Popular forms of cost-based transfer pricing?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5394

[Total No. of Pages : 4

[6449]-6

M.Com. (Part - I) (SODL)

**109 : CO-OPERATIVE MOVEMENT IN INDIA AND
INTERNATIONAL CO-OPERATIVE MOVEMENT
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5 × 2 = 10]

- a) State any two objectives of Mixed Economy.
- b) State the similarity between Co-operation and Socialism.
- c) Write any two objectives of NABARD.
- d) State two features of Dairy Co-operative Organization in Denmark.
- e) What is the Sec. 27 of the Maharashtra Co-operative Societies Act?
- f) What was the main objective of the first Narsinham Committee?
- g) What are the two significant events of the Fourth Five Year Plan?

Q2) Attempt any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Distinguish between Co-operation and Capitalism.
- b) Explain the Industrial Revolution in 18th Century.
- c) Explain the Co-operative Movement in China.
- d) Explain the structure of Co-operation Department at District level.
- e) Explain the problems of Co-operative Movement in India.
- f) Describe the Recommendations of Narsinham Committee.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the reasons of Development of Co-operative Movement at Global level.
- b) Explain the features of Capitalism.
- c) Explain the features of Alternative Economy.
- d) Explain the Role of NABARD.
- e) Explain 97th Amendment in Co-operative Act.
- f) Write a short note on - Rober Owen.

Q4) Attempt any two of the following.

[2 × 10 = 20]

- a) Explain in detail the Co-operative Movement in India.
- b) Explain in detail the place of Co-operative Movement in Indian Economy.
- c) Discuss in detail about the Report of Vidyanathan Committee.
- d) Explain the Rights and Duties of Registrar of Co-operative Societies.

PD-5394

[6449]-6

M.Com. (Part - I) (SODL)

109 : CO-OPERATIVE MOVEMENT IN INDIA AND
INTERNATIONAL CO-OPERATIVE MOVEMENT

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. [5 × 2 = 10]

- अ) मिश्र अर्थव्यवस्थेची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- ब) सहकार व समाजवाद यातील साम्य सांगा.
- क) नाबार्डची कोणतीही दोन उद्दिष्टे लिहा.
- ड) डेन्मार्कमधील दुग्ध सहकारी संस्थेची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) महाराष्ट्र सहकारी संस्था कायद्यामधील कलम 27 काय आहे?
- फ) पहिल्या नरसिंहम समितीची मुख्य उद्दिष्टे काय होती?
- य) चौथ्या पंचवार्षिक योजनेचे दोन महत्वपूर्ण घटक काय आहेत?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]

- अ) सहकार व भांडवलशाही यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) 18 व्या शतकातील औद्योगिक क्रांती स्पष्ट करा.
- क) चीनमधील सहकार चळवळ स्पष्ट करा.
- ड) जिल्हा स्तरावरील सहकारी विभागाची रचना स्पष्ट करा.
- इ) भारतातील सहकारी चळवळीच्या समस्या स्पष्ट करा.
- फ) नरसिंहम समितीच्या शिफारशी विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) जागतिक स्तरावरील सहकार चळवळीच्या विकासाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) भांडवलशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) पर्यायी अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) नाबार्डची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) सहकार कायद्यातील 97 वी घटना दुरुस्ती स्पष्ट करा.
- फ) 'रॉबर्ट ओवेन' यावर टिप लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[2 × 10 = 20]

- अ) भारतातील सहकार चळवळ सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय अर्थव्यवस्थेतील सहकार चळवळीचे स्थान सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) विद्यानाथन समितीच्या अहवालाबाबत सविस्तर चर्चा करा.
- ड) सहकारी संस्थेच्या नोंदणी अधिकाऱ्याचे अधिकार व कर्तव्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5395

[Total No. of Pages : 4

[6449]-7

M.Com. (Part - I) (SODL)

BANKING & FINANCE

115 : Legal Framework of Banking and Banking Law and Practices

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Define the term bank.
- b) What is negotiable Instrument?
- c) State any two functions of Central Bank.
- d) What do OLL mean by securitization of financial assets
- e) What is money laundering?
- f) What is Non-Performing Assets?
- g) What is Merger and Acquisition?

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the restrictions on business of banking.
- b) State the types Endorsement.
- c) Explain the Impact of Technology on Banks.
- d) Explain the role of Securitization and Reconstruction of Financial Assets and Enforcement of Security Interest Act”
- e) Distinguish between a bill of Exchange and a cheque.
- f) Explain the Reasons for rising NPAs.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) What is meant by “Know Your Customer (KYC) guidelines” under the BRA?
- b) Explain the purpose of the Reserve Bank of India Act, 1934.
- c) Explain the essential features of promissory note
- d) Explain the features of the Foreign Exchange Management Act, 1999.
- e) Explain the role of Banking Ombudsman.
- f) Explain the Strategic approach in reduction of Non Performing Assets.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Discuss the powers and functions of the Reserve Bank of India (RBI).
- b) Describe the RBI guidelines regarding prevention of money laundering.
- c) Explain the RBI Regulation of Digital Financial Services in India.
- d) Explain the salient features of the Banking Regulation Act, 1949.

Total No. of Questions : 4]

PD-5395

[6449]-7

M.Com. (Part - I) (SODL)

BANKING & FINANCE

115 : Legal Framework of Banking and Banking Law and Practices

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा :

[5 × 2 = 10]

- अ) बँक ही संज्ञा परिभाषित करा.
- ब) चलनक्षम दस्तऐवज म्हणजे काय?
- क) सेंट्रल बँकेची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.
- ड) आर्थिक मालमत्तेचे सिक्युरिटायझेशन म्हणजे काय?
- इ) मनी लाँड्रिंग म्हणजे काय?
- फ) नॉन-परफॉर्मिंग असेट्स (अनुत्पादक मालमत्ता) म्हणजे काय?
- य) विलीनीकरण आणि अधिग्रहण म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा :

[4 × 5 = 20]

- अ) बँकिंग व्यवसायावरील निर्बंध स्पष्ट करा.
- ब) एंडोर्समेंटचे प्रकार सांगा.
- क) बँकांवर तंत्रज्ञानाचा प्रभाव स्पष्ट करा.
- ड) वित्तीय मालमत्तेचे सिक्युरिटायझेशन अँड रिकन्स्ट्रक्शन अँड इन्व्हेस्ट ऑफ सिक्युरिटीज अँक्टची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) हुंडा आणि धनादेश यामधील फरक स्पष्ट करा.
- फ) वाढत्या अनुत्पादक मालमत्तेची कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा : [4 × 5 = 20]

- अ) बीआरए अंतर्गत “तुमच्या ग्राहकाला जाणून घ्या (केवायसी) मार्गदर्शक तत्वे” म्हणजे काय?
- ब) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया कायदा, 1934 चे उद्देश स्पष्ट करा.
- क) वचन चिद्दीची आवश्यक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) परकीय चलन व्यवस्थापन कायदा, 1999 ची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) बँकिंग लोकपालाची भूमिका स्पष्ट करा.
- फ) अनुत्पादक मालमत्ता कमी करण्यासाठी धोरणात्मक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [2 × 10 = 20]

- अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे अधिकार आणि कार्ये यांची चर्चा करा.
- ब) मनी लाँड्रिंग रोखण्यासाठी आरबीआयच्या मार्गदर्शक तत्वांचे वर्णन करा.
- क) भारतातील डिजिटल वित्तीय सेवांचे आरबीआय नियमन स्पष्ट करा.
- ड) बँकिंग नियमन कायदा, 1949 ची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5396

[Total No. of Pages : 4

[6449]-8

F.Y. M.Com. (SODL)

**117 : MARKETING TECHNIQUES AND CUSTOMER
RELATIONSHIP MANAGEMENT & RETAILING
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following questions :

[5 × 2 = 10]

- a) What is a marketing environment?
- b) Define the term Channel distribution.
- c) What do you mean by E-Marketing?
- d) Explain the concept of Customer Relationship Management.
- e) What is a product mix?
- f) What is a brand?
- g) Define the term -Customer Experience Management.

Q2) Attempt any four out of the following six questions :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the importance of marketing.
- b) Describe the types of distribution channels.
- c) Write a short note on social media marketing.
- d) Explain the changing role of Customer Relationship Management (CRM).
- e) Discuss the importance of labelling in marketing.
- f) Explain the barriers to effective advertising.

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of the following six questions : [4 × 5 = 20]

- a) Explain the various functions of advertising.
- b) Write any four principles of Customer Experience Management.
- c) Describe the tools used in public relations.
- d) Write a short note on customer perception.
- e) Explain the steps involved in the selling process.
- f) Explain the classification of products.

Q4) Attempt any two out of the following four questions : [2 × 10 = 20]

- a) What is the Product Life Cycle? Explain the different stages of the Product Life Cycle.
- b) What is customer development? Describe the customer development process.
- c) What is E-Customer Relationship Management (E-CRM)? Explain the key features of E-CRM.
- d) Discuss the advantages and disadvantages of Marketing.

Total No. of Questions : 4]

PD-5396

[6449]-8

F.Y. M.Com. (SODL)

117 : MARKETING TECHNIQUES AND CUSTOMER
RELATIONSHIP MANAGEMENT & RETAILING

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 2 = 10]

- अ) विपणन पर्यावरण म्हणजे काय?
- ब) वितरण साखळी ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- क) ई-विपणन म्हणजे काय?
- ड) ग्राहक संबंध व्यवस्थापन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) उत्पादन मिश्रण म्हणजे काय?
- फ) मुद्रांकन (ब्रँड) म्हणजे काय?
- य) ग्राहक अनुभव व्यवस्थापन ही संज्ञा स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) विपणनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) वितरण साखळीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) सोशल माध्यम विपणन यावर थोडक्यात टीप लिहा.
- ड) ग्राहक संबंध व्यवस्थापनाची बदलती भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) उत्पादन खुणचिह्नी (labelling) याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- फ) जाहिरात प्रभावी होण्यामधील अडथळे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) जाहिरातीचे विविध कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) ग्राहक अनुभव व्यवस्थापनाची चार तत्वे लिहा.
- क) जनसंपर्कासाठी वापरण्यात येणारी साधने स्पष्ट करा.
- ड) ग्राहकांचे आकलन/समज यावर थोडक्यात टीप लिहा.
- इ) विक्री प्रक्रियेच्या टप्प्यांचे स्पष्टीकरण लिहा.
- फ) उत्पादनांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[2 × 10 = 20]

- अ) उत्पादन जीवनचक्र म्हणजे काय? त्याचे विविध अवस्था स्पष्ट करा.
- ब) ग्राहक विकास म्हणजे काय? ग्राहक विकास प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- क) ई-ग्राहक संबंध व्यवस्थापन म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) विपणनाचे फायदे आणि तोटे याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5397

[Total No. of Pages : 3

[6449]-9

M.Com (Part - I) (SODL)

**104 : INCOME TAX AND BUSINESS TAX ASSESSMENT
AND PLANNING
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 5 out of 7 of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What is Indirect tax?
- b) Define 'Person u/s2(3)'.
- c) Define the term 'Capital Gain'.
- d) What do you mean by Gross Total Income(GTI)?
- e) What do you mean by Tax Exemption?
- f) What do you mean by Partnership?
- g) What do you mean by Input Tax Credit?

Q2) Attempt any 4 out of 6 of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Differentiate between Direct tax and Indirect tax.
- b) Explain the deductions from Income from other sources.
- c) Write a short note on relief under section 89.
- d) Describe the procedure of GST registration.
- e) List the areas where 100% deduction is allowed.
- f) Explain the types of tax planning.

P.T.O.

Q3) Attempt any 4 out of 6 of the following :**[4 × 5 = 20]**

- a) What is the difference between Previous Year, Financial Year and Assessment Year
- b) Define tax audit, Explain the objectives of tax audit.
- c) From the following particulars find out the Gross Annual Value:

Fair Rent (Rs. 45,000* 12)	5,40,000
Municipal Value (Rs. 36,000 * 12)	4,32,000
Standard Rent (Rs. 40,000 * 12)	4,80,000
Actual Rent (Rs. 25,000 * 12)	3,00,000

- d) What are the various rates of income tax for cooperatives.
- e) Differentiate between tax planning and tax management
- f) From the following transaction within Delhi, fill in the blanks to find the amount of bill:
MRP= Rs.24,000, Discount% = 30%, .GST= 18%
Calculate the following:
  - i) Discount
  - ii) Selling Price(discounted Value)
  - iii) CGST
  - iv) SGST
  - v) IGST
  - vi) Amount of Bill

Q4) Attempt any TWO of the following :**[2 × 10 = 20]**

- a) Define tax planning, explain in details the basic objectives of tax planning.
- b) What is the meaning of Business and Profession and Explain in details the characteristics of a business.
- c) Suresh, who is a person with disability, submits the following information:
  - i) Salary (per annum): ₹ 3,00,000
  - ii) Rent received (per month): ₹3,000
  - iii) Dividend from Co-operative Society: ₹3,000
  - iv) Interest on Bank Deposits: ₹4,000

- v) Interest on Government securities: ₹ 4,000
- vi) Winnings from Lotteries: ₹ 6,000
- vii) NSC (VIII Issue) purchased during the year: ₹ 30,000
- viii) Deposit under PPF Scheme: ₹ 70,000

He earned a long-term capital gain of ₹ 78,000 on sale of shares during the year.

Compute

- I) The taxable income;
  - II) The tax payable for the assessment year 2024-25.
- d) If the GST rate is 18%, find the amount of bill for the following inter-state transaction of goods/services

Quantity (no.of items)	100	50	40
MRP of each item in (₹)	300	500	200
Discount %	10	10	20

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5398

[Total No. of Pages : 4

[6449]-10

M.Com. (Part - I) (SODL)

**106 : INTELLECTUAL PROPERTY LAWS AND LAWS
REGULATING TO COPYRIGHTS & DESIGN
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five of the following.

[5 × 2 = 10]

- a) What is Intellectual Property?
- b) What are Patents?
- c) Define Trademark.
- d) What are Biological Resources?
- e) What are Ownership Rights?
- f) What is Industrial Design?
- g) Write the definition of a Breeder.

Q2) Write the answers to Any Four of the following questions in brief.

[4 × 5 = 20]

- a) Write a detailed note on the development of intellectual property in Rome.
- b) Explain in detail the concept of supplementary or additional patents.
- c) Explain the online registration process for trademarks.
- d) Explain the functions and powers of the National Biodiversity Authority.
- e) Define Copyright and explain its features.
- f) Explain who can apply for industrial design registration.

P.T.O.

Q3) Write the answers to Any Four of the following questions in brief.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the functions of the World Trade Organization.
- b) Explain the benefits received by a producer due to patents.
- c) Explain the offences and penalties for trademark infringement.
- d) Explain the regulation of access to biodiversity.
- e) Write a note on International Copyright.
- f) According to the Protection of Plant Varieties and Farmers' Rights Act, 2001, explain what can and cannot be registered.

Q4) Write the answers to Any Two of the following questions in detail.

[2 × 10 = 20]

- a) Explain in detail the types of Intellectual Property Rights.
- b) Explain in detail the types of Trademarks.
- c) Explain in detail the registration process of Geographical Indications.
- d) Write in detail the provisions related to registered copyright designs.

Total No. of Questions : 4]

PD-5398

[6449]-10

M.Com. (Part - I) (SODL)

106 : INTELLECTUAL PROPERTY LAWS AND LAWS
REGULATING TO COPYRIGHTS & DESIGN

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 2 = 10]

- अ) काल्पनिक संपत्ती म्हणजे काय?
- ब) पेटंट्स म्हणजे काय?
- क) व्याख्या द्या व्यापार चिन्ह.
- ड) जैविक संसाधने म्हणजे काय?
- इ) स्वामित्व अधिकार म्हणजे काय?
- फ) औद्योगिक डिझाईन म्हणजे काय?
- य) ब्रिडरची व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) रोमन मधील बौद्धिक संपदा विकास यावर सविस्तर टीप लिहा.
- ब) अतिरिक्त किंवा वाढीव पेटंट्स संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) व्यापार चिन्हांची ऑनलाईन नोंदणी प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ड) राष्ट्रीय जैवविविधता प्राधिकरणाची कार्य आणि अधिकार स्पष्ट करा.
- इ) कॉपीराईट ची व्याख्या सांगून, कॉपीराईट ची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) औद्योगिक डिझाईन नोंदणीसाठी कोण अर्ज करू शकते ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) जागतिक व्यापार संघटनेची कार्य स्पष्ट करा.
- ब) पेटंट्स मुळे उत्पादकास मिळणारे फायदे स्पष्ट करा.
- क) ट्रेडमार्कच्या उल्लंघनासाठीचे गुन्हे आणि दंड स्पष्ट करा.
- ड) जैवविविधतेत प्रवेशाचे नियमन स्पष्ट करा.
- इ) आंतरराष्ट्रीय कॉपीराईट यावर टीप लिहा.
- फ) वनस्पती वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क कायदा 2001 नुसार, काय नोंदवले जाऊ शकते आणि काय नोंदवले जाऊ शकत नाही ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा.

[2 × 10 = 20]

- अ) बौद्धिक संपदा अधिकारांचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) व्यापार चिन्हांचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) भौगोलिक निर्देशांची नोंदणी प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) नोंदणीकृत कॉपीराईट डिझाईन संबंधित तरतुदी सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5399

[Total No. of Pages : 2

[6449]-11

F. Y. M.Com - I (SODL)

**108 : COSTING TECHNIQUES AND RESPONSIBILITY
ACCOUNTING AND COST CONTROL & COST SYSTEM
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five questions out of Seven :

[5 × 2 = 10]

- a) What is Budgetary control?
- b) What is Master Budget?
- c) Define Standard Costing.
- d) What do you mean by Cost Centre?
- e) What is Margin of Safety?
- f) What is Uniform Costing?
- g) Explain the term Productivity.

Q2) Attempt any four questions out of six :

[4 × 5 = 20]

- a) State the important objectives of Budgetary Control.
- b) Distinction between Fixed and Flexible budget.
- c) Explain the advantages of Standard Costing.
- d) What are the prerequisites for Responsibility Accounting?
- e) State the Advantages of Inter-firm comparison.
- f) Define the terms Cost, Costing, Cost Accounting and Cost Accountancy.

P.T.O.

Q3) Attempt any four questions out of six :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain Zero Base Budgeting.
- b) Explain advantages and limitations of Standard Costing.
- c) Describe process of designing MIS.
- d) What are the advantages of Uniform Costing System?
- e) Explain the steps consist in strategic pricing process.
- f) From the following information calculate
  - i) Material Cost variance
  - ii) Material Price variance
  - iii) Material Usage variance

Particulars	Standard	Actual
Quantity of material	5,000 Units	5,500 Units
Price per Unit	Rs.2	Rs.3

Q4) Attempt any two questions out of four :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the types of Budgets in details.
- b) Explain Advantages and Disadvantage inter-firm comparison.
- c) Discuss the different types of Material Variance.
- d) The following data are available from the records of a company
Sales Rs. 60,000
Variable cost Rs. 30,000
Fixed cost Rs. 15,000
You are required to calculate
  - i) P/v ratio, Break- even point and margin of safety at this level
  - ii) Calculate the effect of 10% increase in sales price

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5400

[Total No. of Pages : 4

[6449]-12

M.Com. (Part - I) (SODL)

**110 : RURAL DEVELOPMENT AND CO-OPERATIVE
MANAGEMENT AND EDUCATION
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What is mean by Rural Development?
- b) What are the components of rural development?
- c) Which year was the Royal Commission of Agriculture established?
- d) Which element is important in the Panchayat Raj system?
- e) Which institution was established by the Central Government in 1982 as a solution to the problem of unemployment?
- f) Who is established Pravara Nagar Sugar factory?
- g) Give the name of founder of Rural Development Anand institute.

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) What are the objectives of rural development?
- b) Write a short note on “Ekattmik Rural Development Program.”
- c) Write information about Vaikunth Mehta Cooperative Training Institute
- d) Explain the role of leadership in the cooperative sector.
- e) Explain the information regarding sugar cooperative society.
- f) What is the role of the government in rural development?

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the importance of rural development in Maharashtra?
- b) Write a short note on “Prime Minister Awas Scheme.”
- c) State the theoretical objectives of rural development.
- d) Explain the information about multipurpose cooperative society.
- e) Explain the obstacles in Maharashtra rural development.
- f) Explain the information about cooperative credit supply society.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) What are the problems of rural development? Write in detail.
- b) State the various schemes for rural development in Maharashtra.
- c) Explain the various programs for rural development.
- d) Write information about the integration of cooperation and management.
- e) Write information about the audit of a cooperative society.
- f) What is Urban Cooperative Bank? State the characteristics, objectives and functions of the bank.

PD-5400

[6449]-12

M.Com. (Part - I) (SODL)

110 : ग्रामीण विकास आणि सहकारी व्यवस्थापन आणि
शिक्षण

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा : [5 × 2 = 10]

- अ) ग्रामीण विकास म्हणजे काय?
- ब) ग्रामीण विकासाचे घटक कोणते आहेत?
- क) रॉयल कमिशन ऑफ अग्रीकल्चरची स्थापना कोणत्या वर्षी झाली?
- ड) पंचायत राज व्यवस्थेत कोणता घटक महत्वाचा आहे?
- इ) बेरोजगारीच्या समस्येवर उपाय म्हणून केंद्र सरकारने 1982 मध्ये कोणती संस्था स्थापन केली?
- फ) प्रवरा नगर साखर कारखाना कोणी स्थापन केला आहे?
- य) ग्रामीण विकास आनंद संस्थेचे संस्थापक कोण आहे?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा : [4 × 5 = 20]

- अ) ग्रामीण विकासाची उद्दिष्टे काय आहेत?
- ब) “एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम” टीप लिहा.
- क) वैकुंठ मेहता सहकारी प्रशिक्षण संस्थेबद्दल माहिती लिहा.
- ड) सहकारी क्षेत्रातील नेतृत्वाची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) साखर सहकारी संस्थेबद्दल माहिती स्पष्ट करा.
- फ) ग्रामीण विकासात सरकारची भूमिका काय आहे?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा :

[4 × 5 = 20]

- अ) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) “पंतप्रधान आवास योजना” टीप लिहा.
- क) ग्रामीण विकासाची सैद्धांतिक उद्दिष्टे सांगा.
- ड) बहुउद्देशीय सहकारी संस्थेची माहिती स्पष्ट करा.
- इ) महाराष्ट्र ग्रामीण विकासातील अडथळे स्पष्ट करा.
- फ) सहकारी पतपुरवठा संस्थेची माहिती स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[2 × 10 = 20]

- अ) ग्रामीण विकासाच्या समस्या काय आहेत? सविस्तर लिहा.
- ब) महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासासाठीच्या विविध योजना सांगा.
- क) ग्रामीण विकासासाठीचे विविध कार्यक्रम स्पष्ट करा.
- ड) सहकार्य आणि व्यवस्थापनाच्या एकीकरणाबद्दल माहिती लिहा.
- इ) सहकारी संस्थेच्या लेखापरीक्षणाबद्दल माहिती लिहा.
- फ) नागरी सहकारी बँक म्हणजे काय? बँकेची वैशिष्ट्ये, उद्दिष्टे आणि कार्ये सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5401

[Total No. of Pages : 2

[6449]-13

M.Com. (Part - I) (SODL)

**114 : FINANCIAL MANAGEMENT AND ELEMENTS OF
KNOWLEDGE MANAGEMENT
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt Any Five of the following questions:

[5 × 2 = 10]

- a) What is Financial Management?
- b) Name any two regulatory bodies in the Indian Financial System.
- c) What is Working Capital?
- d) State any two factors that influence the working capital requirements of a business.
- e) Define Knowledge Management.
- f) What is Ratio Analysis?
- g) What is Capital Budgeting?

Q2) Attempt Any Four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the difference between Information and Knowledge.
- b) Write a note on E-Commerce and Knowledge Management.
- c) What are the Payback Period and Net Present Value (NPV) methods and how are they used in Capital Budgeting?
- d) What is Knowledge Management and how is it relevant in today's dynamic business environment?
- e) What is the main objective of Financial Management?
- f) What are the various techniques used in Capital Budgeting

P.T.O.

Q3) Attempt Any Four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Describe any two new trends in Financial Management and their impact on businesses.
- b) What are the types of Financial Analysis?
- c) Write a note on Return on Investment.
- d) Explain the Development Functions of the RBI.
- e) Explain the various types of Knowledge Sharing.
- f) What is the importance of working capital?

Q4) Attempt Any Two of the following:

[2 × 10 = 20]

- a) Discuss the role of the Reserve Bank of India (RBI) and the Securities and Exchange Board of India (SEBI) in the Indian Financial System.
- b) Explain the objectives of Financial Management and discuss its importance in effective business decision-making.
- c) Discuss the role of Knowledge Management in E-commerce and Total Quality Management (TQM).
- d) What are the key factors affecting working capital?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5402

[Total No. of Pages : 4

[6449]-14

M.Com. (Part - I) (SODL)

116 : CENTRAL BANKING AND MONETARY POLICY

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer in one sentence (Attempt any 5) :

[5 × 2 = 10]

- a) Explain the meaning of Bank rate
- b) Explain the Definition of Micro Finance
- c) Explain the full form of SLR
- d) Explain the full form of RBI
- e) When was IMF established
- f) What is a fiscal policy
- g) Explain the Concept of liquid assets.

Q2) Attempt any Four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Discuss the formation of the monetary policy committee in India
- b) What are the Differences between NBFCs and Commercial Banks.
- c) Explain the Differences between Repo rate and Revers repo rate.
- d) Write a short note on Micro Finance.
- e) Mention few instruments of monetary policy.
- f) Explain the Concept of no frill Account.

P.T.O.

Q3) Attempt any Four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the new banking licensing policy
- b) Explain the concept of venture capital fund
- c) Examine the role of NBFCs.
- d) Explain the importance of financial literacy
- e) Evaluate the impact of micro finance on the Indian Economy.
- f) Objectives of monetary policy.

Q4) Attempt Any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Examine the recent changes in the monetary policy.
- b) Explain the functions and progress of micro finance
- c) How does the monetary policy contribute to generation of employment
- d) Discuss the mutual fund business in India

Total No. of Questions : 4]

PD-5402

[6449]-14

M.Com. (Part - I) (SODL)

116 : CENTRAL BANKING AND MONETARY POLICY

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) एका वाक्यात उत्तरे द्या (कोणतीही पाच)

[5 × 2 = 10]

- अ) बँक दर म्हणजे काय?
- ब) सूक्ष्म वित्ताची व्याख्या स्पष्ट करा.
- क) SLR चे पूर्ण रूप सांगा.
- ड) RBI चे पूर्ण रूप सांगा.
- इ) IMF ची स्थापना कधी करण्यात आली?
- फ) राजकोषीय धोरण (Fiscal Policy) म्हणजे काय?
- य) द्रव मालमत्तेची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[4 × 5 = 20]

- अ) भारतामध्ये चलनविषयक धोरण समितीची स्थापना कशी झाली, याची थोडक्यात माहिती लिहा.
- ब) बिगर बँकिंग वित्तीय संस्था (NBFCs) आणि व्यापारी बँका यामधील फरक काय आहेत ते सांगा.
- क) रेपो दर आणि रिव्हर्स रेपो दर यामधील फरक स्पष्ट करा.
- ड) सूक्ष्म वित्त ही संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) चलनविषयक धोरणाची काही प्रमुख साधने नमूद करा.
- फ) नो फ्रिल खाते ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

[4 × 5 = 20]

- अ) नवीन बँकिंग परवाना धोरण स्पष्ट करा.
- ब) व्हेंचर कॅपिटल फंडची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) एनबीएफसीची भूमिका तपासा.
- ड) आर्थिक साक्षरतेचे महत्त्व चर्चा करा.
- इ) भारतीय अर्थव्यवस्थेवर सूक्ष्म वित्ताचा परिणाम काय आहे, याचे मूल्यमापन करा.
- फ) चलनविषयक धोरणाचे उद्दिष्ट स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) चलन धोरणातील अलीकडील बदलांची आढावा स्पष्ट करा.
- ब) सूक्ष्म वित्तपुरवठाची कार्ये आणि प्रगती स्पष्ट करा.
- क) रोजगार निर्मितीसाठी चलन धोरण कसे मदत करते, हे स्पष्ट करा.
- ड) भारतातील म्युच्युअल फंड व्यवसायाची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5403

[Total No. of Pages : 4

[6449]-15

M.Com. (Part - I) (SODL)

**118 : Consumer Behaviour and Services Marketing
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figure to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) What is consumer motivation?
- b) Mention two characteristics of culture
- c) Difference between goods & services.
- d) What is memory process?
- e) Write any two recent trends in the service sector.
- f) How does family influence consumer behaviour?
- g) What is meant by 'Product' in the service mix?

Q2) Attempt any four of the following:

[20]

- a) Explain the advantages of studying consumer behaviour.
- b) How are motivational conflicts resolved?
- c) Explain consumer learning attitude.
- d) How do groups influence consumer behaviour?
- e) Differentiate between core and augmented services.
- f) Explain the customer loyalty and retentions.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Explain any two models of consumer behaviour.
- b) Describe types of motivation.
- c) Write a short note on concept of involvement.
- d) Explain the types of services.
- e) Explain service development strategies.
- f) Explain managing service consumers.

Q4) Attempt any two of the following:

[20]

- a) Explain the changes, and trends in the growing service sector.
- b) Describe the service communication strategy and its challenges.
- c) Write a detailed note on managing consumer perception, satisfaction and loyalty.
- d) Explain the influence of culture and subculture on consumer behaviour.

Total No. of Questions : 4]

PD-5403

[6449]-15

M.Com. (Part - I) (SODL)

**118 : Consumer Behaviour and Services Marketing
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) ग्राहक प्रेरणा म्हणजे काय?
- ब) संस्कृतीची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) वस्तू आणि सेवा यांतील फरक स्पष्ट करा.
- ड) स्मृती प्रक्रिया म्हणजे काय?
- इ) सेवा क्षेत्रातील सध्याचे दोन कल स्पष्ट करा.
- फ) ग्राहक वर्तनावर कुटुंबाचा प्रभाव काय असतो?
- य) सेवा मिश्रणातील 'उत्पादन' या घटकाचा अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) ग्राहक वर्तन अभ्यासाचे फायदे स्पष्ट करा.
- ब) प्रेरणासंघर्ष (motivational conflict) कसे दूर करतात?
- क) ग्राहकांची शिकण्याची वृत्ती स्पष्ट करा.
- ड) गट ग्राहकांच्या वर्तनावर कसा परिणाम करतात ते स्पष्ट करा.
- इ) सेवांचा कोर व वाढीव भाग यामधील फरक सांगा.
- फ) ग्राहकांची निष्ठा आणि धारणा स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) ग्राहक वर्तनाची कोणतीही दोन मॉडेल्स स्पष्ट करा.
- ब) प्रेरणांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) सहभागाच्या संकल्पनेवर टीप लिहा.
- ड) सेवांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) सेवा विकास धोरणे स्पष्ट करा.
- फ) सेवा ग्राहकांचे व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) वृद्धिंगत होणाऱ्या सेवा क्षेत्रातील कल आणि बदल स्पष्ट करा.
- ब) सेवा संवाद धोरणाची रचना आणि अडचणी स्पष्ट करा.
- क) ग्राहक धारणा, समाधान व निष्ठा व्यवस्थापन सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ड) संस्कृती व उपसंस्कृतीचा ग्राहक वर्तनावर होणारा प्रभाव स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5404

[Total No. of Pages : 4

[6449]-21

M.Com. (Part - II) (SODL)

**201 : BUSINESS FINANCE AND CAPITAL MARKET
AND FINANCIAL SERVICES
(2019 Annual Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 5 questions out of 7.

[5 × 2 = 10]

- a) Define the term 'liquidity'.
- b) Define the term 'Over Capitalization'.
- c) What is Interim Dividend?
- d) Define the term Factoring.
- e) What is Capital Market?
- f) What do you mean by Derivatives?
- g) What is Credit Rating?

Q2) Attempt any 4 questions out of 6.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the limitations of financial planning.
- b) Explain the merits and demerits of company deposits.
- c) Which are the sources of short term Finance?
- d) What is the difference between primary market and secondary market.
- e) Explain the functions of stock exchange.
- f) A company is considering investing Rs. 1,00,000 in a project that will generate cash inflows of Rs. 30,000, Rs. 40,000 and Rs. 50,000 over the next three years. The discount rate is 10%. Calculate the Net Present Value.

P.T.O.

Q3) Attempt any 4 questions out of 6.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the functions of Collecting Bank.
- b) Write the short note on IPO Grading.
- c) Explain in brief the various steps are involved in financial planning.
- d) Write the short note on Profit maximization.
- e) Explain the types of debentures.
- f) A company follows a policy of 30% pay out policy. It earned the following profits in the last three years. 2022: .Rs. 10,00,000, 2023: Rs. 20,00,000, 2024 : Rs. 12,00,000 If the company has 1,00,000 shares outstanding, Calculate for each of the above years the amount of dividend and the dividend per share.

Q4) Attempt any 2 questions out of 4.

[2 × 10 = 20]

- a) Explain in details the advantages and disadvantages of equity shares from different perspectives.
- b) Explain the recent trends in capital market in India.
- c) Explain the major functions performed by SEBI.
- d) What is Foreign Direct Investment (FDI)? Explain the Benefits and Drawbacks of FDI in details.

Total No. of Questions : 4]

PD-5404

[6449]-21

M.Com. (Part - II) (SODL)

201 : BUSINESS FINANCE AND CAPITAL MARKET
AND FINANCIAL SERVICES

(2019 Annual Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [5 × 2 = 10]

- अ) 'लिक्विडिटी' या संज्ञेची व्याख्या करा.
- ब) 'अतिभांडवलीकरण' म्हणजे काय?
- क) आंतरिम लाभांश म्हणजे काय?
- ड) 'फॅक्ट्रिंग' या संज्ञेची व्याख्या करा.
- इ) भांडवली बाजार म्हणजे काय?
- फ) 'डेरिव्हेटिव्ह' या संज्ञेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- य) क्रेडिट रेटिंग म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील सहापैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. [4 × 5 = 20]

- अ) आर्थिक नियोजनाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- ब) कंपनीच्या ठेवींतील फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- क) अल्पकालीन वित्तपुरवठ्याचे स्रोत कोणते आहेत ते स्पष्ट करा.
- ड) प्राथमिक व दुय्यम बाजार यामधील फरक स्पष्ट करा.
- इ) शेअर बाजाराची कार्ये स्पष्ट करा.
- फ) एका कंपनीला ₹1,00,000 गुंतवणूक करायची आहे, जी पुढील तीन वर्षांत अनुक्रमे ₹30,000, ₹40,000 आणि ₹50,000 इतकी रोकड प्रवाह उत्पन्न करेल. सूट दर 10% आहे. निव्वळ वर्तमान मूल्य (Net Present Value - NPV) गणना करा.

प्रश्न 3) खालील सहपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. [4 × 5 = 20]

- अ) वसुली बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) IPO ग्रेडिंगवर संक्षिप्त टिप्पणी लिहा.
- क) आर्थिक नियोजनात समाविष्ट असलेली विविध पावले थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) नफा वाढविणे (Profit maximization) या संकल्पनेवर थोडक्यात टिप्पणी लिहा.
- इ) डिबेंचरचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) एका कंपनीची लाभांश वितरण धोरण 30% आहे. मागील तीन वर्षांत कंपनीने खालीलप्रमाणे नफा कमावला :

2022 : ₹ 10,00,000, 2023 : ₹ 20,00,000, 2024 : ₹ 12,00,000

कंपनीकडे एकूण 1,00,000 शेअर्स प्रचलनात आहेत. वरील प्रत्येक वर्षासाठी एकूण लाभांश आणि प्रतिशेअर लाभांश (Dividend per share) गणना करा.

प्रश्न 4) खालील चारपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा. [2 × 10 = 20]

- अ) इक्विटी शेअर्सच्या विविध दृष्टिकोनातून फायदे व तोटे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील भांडवली बाजारातील अलीकडील प्रवाह (Recent Trends) स्पष्ट करा.
- क) सिक्युरिटीज अँड एक्सचेंज बोर्ड ऑफ इंडिया (SEBI) या संस्थेची प्रमुख कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) परकीय थेट गुंतवणूक (Foreign Direct Investment - FDI) म्हणजे काय? त्याचे फायदे आणि तोटे सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5405

[Total No. of Pages : 4

[6449]-22

M.Com. (Part - II) (SODL)

**202 A : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS
AND INDUSTRIAL ECONOMIC ENVIRONMENT
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any 5 of the following questions :

[10]

- a) What is Hypothesis?
- b) What is Quantitative Research?
- c) What is Central editing?
- d) What is Industrial Development?
- e) 'What is privatization?
- f) What is Truism?
- g) What is Interview?

Q2) Attempt any 4 of the following questions :

[20]

- a) State the Nature of Good & Effective Research?
- b) Write short note on Cluster Sampling?
- c) Difference Between Small Scale and Large-Scale industries?
- d) Discuss Drawback of Multinational Cooperation?
- e) Explain the Benefits of privatization.
- f) Explain the Various types of Report?

P.T.O.

Q3) Attempt any 4 of the following questions :

[20]

- a) Explain the various Methods of Testing of Hypothesis?
- b) Write differences between Primary data and Secondary data?
- c) salient Features of Industrial Policy of 1948.
- d) Write Impact of Globalization on Indian Industry
- e) What are the Problems of Cement Industrys?
- f) Discus the Characteristics of Good Questionnaire.

Q4) Attempt any 2 of the following questions :

[20]

- a) What is Research? Explain the Various types of Research.
- b) Explain in details of Null Hypothesis and Alternative Hypothesis.
- c) Explain the Advantages and Disadvantages of Primary data.
- d) Write the Progress and Problems of fased by Indian Turism Industry.

Total No. of Questions : 4]

PD-5405

[6449]-22

M.Com. (Part - II) (SODL)

202 A : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS
AND INDUSTRIAL ECONOMIC ENVIRONMENT

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]

- अ) गृहीतक म्हणजे काय?
- ब) परिमाणात्मक संशोधन म्हणजे काय?
- क) केंद्रीय संपादन म्हणजे काय?
- ड) औद्योगिक विकास म्हणजे काय?
- इ) खाजगीकरण म्हणजे काय?
- फ) टुरिझम म्हणजे काय?
- य) मुलाखत म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]

- अ) चांगल्या आणि प्रभावी संशोधनाची स्वरूप सांगा.
- ब) क्लस्टर संपत्तींवर यावर टीप लिहा.
- क) लघु आणि मोठ्या उद्योगातील फरक स्पष्ट करा.
- ड) बहुराष्ट्रीय सहकार्याची तोटे यावर चर्चा करा.
- इ) खाजगीकरणाचे फायदे स्पष्ट करा.
- फ) अहवालाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) गृहीतकांच्या चाचणीच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
- ब) प्राथमिक माहिती आणि दुय्यम माहिती यातील फरक स्पष्ट करा.
- क) 1948 च्या औद्योगिक धोरणाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) जागतिकीकरणाचा भारतीय उद्योगावर होणारा परिणाम लिहा.
- इ) सिमेंट उद्योगाच्या समस्या कोणत्या?
- फ) चांगल्या प्रशावलीची वैशिष्ट्ये यावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[20]

- अ) संशोधन म्हणजे काय? संशोधनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) शून्य गृहीतके आणि पर्यायी गृहीतके यांचे तपशीलवार वर्णन करा.
- क) प्राथमिक माहितीचे फायदे आणि तोटे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) भारतीय पर्यटन उद्योगाची प्रगती आणि समस्या यावर सविस्तर माहिती लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5406

[Total No. of Pages : 4

[6449]-23

M.Com. - II (SODL)

**202 B : RESEARCH METHODOLOGY FOR BUSINESS
AND OPERATIONS RESEARCH**

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Define linear programming.
- b) Define secondary data.
- c) What is a research report?
- d) What is meaning of surplus variables?
- e) Define feasible solutions of a transportation.
- f) Define Non-probability sampling.
- g) What is meaning of Null hypothesis?

Q2) Attempt any four of the following :

[20]

- a) How do you identify favoritism in the simplex method?
- b) Explain the assumptions of the sequencing problem.
- c) Briefly explain the methods of testing a hypothesis.
- d) Explain the steps or stages of preparing a questionnaire.
- e) Give examples of cases of providing a Bibliography list.
- f) Explain the use of footnotes.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[20]

- a) Write advantages of Likert-scale.
- b) State the characteristics of research problems
- c) Write a note on interpretation of information.
- d) State the characteristics of a research report.
- e) How does data analysis help a researcher?
- f) Explain the various components of a technical report.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Describe probability and non probability sampling techniques.
- b) Define measurement and explain the types of measurement.
- c) What is scaling and explain the types of scaling?
- d) What are the rules & constraints of crew scheduling made up of?

Total No. of Questions : 4]

PD-5406

[6449]-23

M.Com. - II (SODL)

202 B : व्यावसायिक संशोधन पद्धती आणि ऑपरेशन संशोधन
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) रेषीय प्रोग्रामिंग व्याख्या लिहा.
- ब) दुय्यम माहिती व्याख्या लिहा.
- क) संशोधन अहवाल म्हणजे काय.
- ड) अतिरिक्त चल म्हणजे काय?
- इ) वाहतुकीचे व्यवहार्य उपाय परिभाषित करा.
- फ) असंभाव्यता नमुन्याची व्याख्या सांगा.
- य) शून्य गृहीतकाचा अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) खालीपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) आपण सिम्पलेक्स पद्धतीमध्ये अनुकूलता कशी ओळखाल?
- ब) अनुक्रम समस्येचे गृहीतके स्पष्ट करा.
- क) गृहीतकाची चाचणी करण्याच्या पद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) प्रश्नावली तयार करण्याच्या पायऱ्या किंवा टप्पे स्पष्ट करा.
- इ) संदर्भसूची देण्याच्या प्रकरणाचे उदाहरणे सांगा.
- फ) तळटीपांचा उपयोग सांगा.

प्रश्न 3) खालीपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) लिकर्ट-स्केलचे (Likert Scale) फायदे लिहा.
- ब) संशोधन समस्यांची वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) माहितीचे अर्थनिर्वचन यावर टीप लिहा.
- ड) संशोधन अहवालाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) माहिती विश्लेषण हे संशोधकाला कसे मदत करते.
- फ) तांत्रिक अहवालाचे विविध घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) संभाव्यता आणि गैर - संभाव्यता नमुना पद्धतींचे वर्णन करा.
- ब) मापनाची व्याख्या सांगा आणि मापनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) श्रेणीकरण म्हणजे काय आणि श्रेणीकरणाचे प्रकार सांगा.
- ड) क्रू शेड्यूलिंगचे नियम आणि मर्यादा काय आहेत?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5407

[Total No. of Pages : 2

[6449]-24

M.Com. (Part - II) (SODL)

**203 : ADVANCED AUDITING AND RECENT ADVANCES
IN ACCOUNTING, TAXATION & AUDITING
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt ANY FIVE of the following:

[5 × 2 = 10]

- a) Define the term Audit.
- b) What is Dividend?
- c) What do you mean by Direct Taxes?
- d) State the meaning of CIS Environment.
- e) Define Cloud Accounting.
- f) What is Creative Accounting?
- g) State the meaning of the term Vouching.

Q2) Write Short Notes on ANY FOUR of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) State basic principles governing an Audit.
- b) Write salient features of Audit Programme.
- c) Write a note on: CARO 2003 [Companies Auditor's Report Order].
- d) Explain the powers of Audit Committee.
- e) Discuss: Constitution of Audit Committee.
- f) Write in brief preliminaries to the audit of Limited Company.

P.T.O.

Q3) Write Short Notes on ANY FOUR of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the role of AI in Accounting.
- b) What is Automated Accounting Process?
- c) Write a note on: Goods and Service Tax Reforms.
- d) Write a note on ESOP Accounting.
- e) State the advantages of Inflation Accounting.
- f) Explain features of Human Resource Accounting.

Q4) Attempt ANY TWO of the following:

[2 × 10 = 20]

- a) Explain in detail standards on Auditing issued by the ICAI.
- b) Define Corporate Governance. Explain Verification of Compliance of Corporate Governance.
- c) Explain in detail Role of Big Data in Accounting.
- d) Explain "Reforms in Personal Taxation in India".

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5408

[Total No. of Pages : 4

[6449]-25

M.Com. (Part - II) (SODL)

**205 : Laws Relating to International Business And Recent
Advances in Commercial Laws and Practices
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following:

[5×2=10]

- a) Write the full form of GAAT.
- b) Write the full form of FDI.
- c) Write the full form of ADR.
- d) When did the Environment Protection Act come into existence.
- e) Write the full form of NPA.
- f) When did the SEZ Act come into force.
- g) Explain the concept of carbon credit.

Q2) Attempt any four of the following

[4×5=20]

- a) Explain the advantages of international business.
- b) Explain the objectives of international trade.
- c) Explain the objectives of Indias foreign trade policy.
- d) Explain the main objectives of international commercial arbitration.
- e) Explain the sources of international law.
- f) Explain the principles of international environmental law.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following:

[4×5=20]

- a) Explain the acquisition element in the Competition Act.
- b) Explain the objectives of Special Economic Zones.
- c) Explain the jurisdiction and powers of the Judiciary.
- d) Explain the implementation of Sections 13 to 19 of the Security Interest Act.
- e) Explain the constitution and powers of the Accreditation Board in detail.
- f) Write notes on Non-Performing Assets.

Q4) Attempt any two of the following:

[2×10=20]

- a) Explain the difference between public international law and private international law.
- b) Explain the role of the United Nations in international trade.
- c) Explain in detail the process that a bank or financial institution has to follow to recover a debt.
- d) Explain the regulation of securitization and reconstruction of financial assets by banks and financial institutions.

PD-5408

[6449]-25

M.Com. (Part - II) (SODL)

**205 : आंतरराष्ट्रीय व्यवसायाशी संबंधित कायदे आणि
व्यावसायिक कायदे आणि पद्धतीमध्ये अलीकडील प्रगती
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) GAAT चे पूर्ण रूप लिहा.
- ब) FDI चे पूर्ण रूप लिहा.
- क) ADR चे पूर्ण रूप लिहा.
- ड) पर्यावरण संरक्षण कायदा केव्हा अस्तित्वात आला.
- इ) NPA चे पूर्ण रूप लिहा.
- फ) सेझ कायदा केव्हा लागू झाला.
- य) कार्बन क्रेडिट संकल्पना सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय व्यवसायाचे फायदे स्पष्ट करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- क) भारताच्या परकीय व्यापारी धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ड) आंतरराष्ट्रीय व्यावसायिक लवादाची मुख्य उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- इ) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे स्रोत स्पष्ट करा.
- फ) आंतरराष्ट्रीय पर्यावरण कायद्याची तत्वे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) स्पर्धाकायद्यातील संपादन घटक स्पष्ट करा.
- ब) विशेष आर्थिक क्षेत्राची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- क) न्यायअधिकाराचे अधिकार क्षेत्र आणि अधिकार स्पष्ट करा.
- ड) कलम 13 ते 19 सुरक्षाहिताची अंमलबजावणी स्पष्ट करा.
- इ) मान्यता मंडळाची घटना आणि अधिकार सविस्तर स्पष्ट करा.
- फ) नॉन - परफॉर्मिंग असेट यावरती टिपा लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) सार्वजनिक आंतरराष्ट्रीय कायदा आणि खाजगी आंतरराष्ट्रीय कायदा यांच्यामधील फरक स्पष्ट करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय व्यापारात संयुक्त राष्ट्रांची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) कर्ज वसुली करण्यासाठी बँका किंवा वित्तीय संस्थेला करावी लागणारी प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) बँका आणि वित्तीय आर्थिक मालमत्ते सिक्युरिटायझेशन आणि पुनर्बांधणीचे नियमन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5409

[Total No. of Pages : 2

[6449]-26
M.Com.-II (SODL)
COSTING

**207: Cost Audit and Recent Advances in Cost Auditing and
Cost System
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What do you mean by Proprietary Audit?
- b) Define a Cost Auditor.
- c) What is Black Box Approach?
- d) Define Cost Audit Report?
- e) Define Research Cost?
- f) What is Cost Audit?
- g) Define TQM?

Q2) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the scope of Cost Audit.
- b) What is the procedure for appointment of a Cost Auditor?
- c) What are the benefits of a properly executed Cost Audit?
- d) State the objectives of Cost Audit Report.
- e) Discuss the benefits of ERP.
- f) Describe the importance of Artificial Intelligence (AI)

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Write a short note on Social Audit.
- b) Explain the qualification of Cost Auditor.
- c) Explain the term cost audit in EDP Environment.
- d) Write short note on CAS-11 (Administrative Overheads)
- e) Explain features of E- Costing.
- f) Write a short note on Six Sigma.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the Advantages and Disadvantages of Cost Audit?
- b) What is Kaizen? Explain the Advantages and Disadvantages of Kaizen Techniques?
- c) Explain in details CAS-14(Pollution Control Cost) and CAS-15(Selling and Distribution Overheads)
- d) Discuss the features and benefits of the GST Audit Tools.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5410

[Total No. of Pages : 4

[6449]-27

M.Com. (Part - II) (SODL)

**209 : CO-OPERATIVE CREDIT SYSTEM AND RECENT
ADVANCES IN CO-OPERATIVE AND RURAL
DEVELOPMENT
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) What do you mean by Long term Credit?
- b) What is NCCF?
- c) What do you mean by salaried earners Co-operative Societies?
- d) Which is the apex bank for agricultural Credit in India?
- e) Define Co-operation?
- f) What do you mean by Self-help group?
- g) Which State are most affected by farmers suicide in India?

Q2) Attempt any four from the following.

[20]

- a) State importance of Agriculture Credit.
- b) What are the advantages of Short Term Credit?
- c) Write short note on State Co-operative Bank.
- d) State the functions of NABARD.
- e) Write any four principles of co-operatives.
- f) State Challenges of Global Competition

P.T.O.

Q3) Attempt any four from the following.

[20]

- a) Write the types of Microfinance.
- b) Write the objectives of Rural Co-operative Banks.
- c) How does Co-operative leadership work in the global era.
- d) State Social Responsibility of Co-operative institutions.
- e) Write note on Non-Agricultural Credit Societies.
- f) Explain Sustainable Rural Development.

Q4) Attempt any two of the following.

[20]

- a) Explain Causes of Farmer suicide.
- b) Describe the advantages and disadvantages of medium term credit.
- c) Explain the performance of Rural Co-operative Bank.
- d) Describe in detail marketing of Self-help group products.

PD-5410

[6449]-27

M.Com. (Part - II) (SODL)

209 : सहकार पतप्रणाली आणि सहकारी आणि ग्रामीण
विकासातील अलीकडील प्रगती

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) [10]
- अ) दिर्घकालीन मुदतीचे कर्ज म्हणजे काय?
  - ब) NCCF म्हणजे काय?
  - क) पगारदार सहकारी पतसंस्था म्हणजे काय?
  - ड) भारतातील सर्वोच्च कृषी पत बँक कोणती?
  - इ) सहकाराची व्याख्या लिहा.
  - फ) स्वयंसहाय्यता बचतगट म्हणजे काय?
  - य) भारतातील कोणत्या राज्यात शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येचे प्रमाण जास्त आहे?

- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) [20]
- अ) कृषी कर्जाचे महत्व स्पष्ट करा.
  - ब) अल्प मुदतीच्या कर्जाचे फायदे लिहा.
  - क) राज्य सहकारी बँक – टीप लिहा.
  - ड) NABARD चे कार्य लिहा.
  - इ) सहकाराची कोणतीही चार तत्वे लिहा.
  - फ) जागतिक स्पर्धेची आव्हाने स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सूक्ष्म वित्तांचे प्रकार लिहा.
- ब) ग्रामीण सहकारी बँकांची उद्दिष्टे लिहा.
- क) जागतिक युगात सहकारी नेतृत्व कसे कार्य करते.
- ड) सहकारी संस्थांची सामाजिक जबाबदारी स्पष्ट करा.
- इ) बिगर कृषी पत संस्था – टिप लिहा.
- फ) शाश्वत ग्रामीण विकास स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) शेतकरी आत्महत्येची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) मध्यम मुदतीच्या कर्जाचे फायदे – तोटे स्पष्ट करा.
- क) ग्रामीण सहकारी बँकांच्या कामगिरीचा आढावा स्पष्ट करा.
- ड) स्वयं सहाय्यता बचत गटाच्या उत्पादनाचे विपणन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5411

[Total No. of Pages : 4

[6449]-28

M.Com. (SODL)

**211 : ENTREPRENEURIAL BEHAVIOR AND RECENT
ADVANCES IN BUSINESS PRACTICES AND
ENVIRONMENT
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) Define Entrepreneurship.
- b) Write any two skills required for Entrepreneurship Development.
- c) What do you mean by Entrepreneurship Environment?
- d) State any two objectives of the New Industrial Policy.
- e) What is Mudra Loan?
- f) What is the purpose of NSIC?
- g) Define Environmental Audit?

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) State the key elements of Entrepreneurship.
- b) State the skills required for Entrepreneurship Development.
- c) State the criteria for selecting a particular business opportunity.
- d) State the objectives of the Maharashtra New industrial Policy, 2019.
- e) Write a short note on IFCI.
- f) State the objectives of labour market information Cell.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) What are the objectives of Entrepreneurship Training?
- b) What are the sources of achievement Motivation?
- c) Explain the important steps in Market Research.
- d) Write a short note on Agro-Tourism.
- e) State the functions of the Mudra Bank.
- f) What are the components of Gramodyog Vikas Yojana?

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Describe the role and significance of Udyami Mitras.
- b) Explain the role of Corporate Governance.
- c) Explain the different Training Methodologies in detail.
- d) Explain the cultural and social problems related to Entrepreneurship in detail.

PD-5411

[6449]-28

M.Com. (SODL)

**211 : ENTREPRENEURIAL BEHAVIOR AND RECENT
ADVANCES IN BUSINESS PRACTICES AND
ENVIRONMENT**

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्न सोडवा :

[5 × 2 = 10]

- अ) उद्योजकता म्हणजे काय?
- ब) उद्योजकता विकासासाठी आवश्यक कोणतेही दोन कौशल्ये लिहा.
- क) उद्योजकता पर्यावरण म्हणजे काय?
- ड) नवीन औद्योगिक धोरणाचे कोणतेही दोन उद्दिष्टे नमूद करा.
- इ) मुद्रा कर्ज म्हणजे काय?
- फ) नॅशनल स्मॉल इंडस्ट्रीज कॉर्पोरेशन (NSIC) चा उद्देश काय आहे?
- य) पर्यावरणीय लेखापरीक्षण म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा :

[4 × 5 = 20]

- अ) उद्योजकतेचे मुख्य घटक नमूद करा.
- ब) उद्योजकता विकासासाठी आवश्यक कौशल्ये नमूद करा.
- क) एखादी व्यवसाय संधी निवडण्यासाठी निकष काय आहेत, ते नमूद करा.
- ड) महाराष्ट्राचे नवीन औद्योगिक धोरण 2019 चे उद्दिष्टे नमूद करा.
- इ) इंडस्ट्रियल फायनान्स कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया (IFCI) यावर टीप लिहा.
- फ) लेबर मार्केट इन्फॉर्मेशन सेलची उद्दिष्टे नमूद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा :

[4 × 5 = 20]

- अ) उद्योजकता प्रशिक्षणाचे उद्दिष्टे काय आहेत?
- ब) प्रेरणा मिळविण्याचे स्रोत कोणते आहेत?
- क) बाजार संशोधनामधील महत्त्वाचे टप्पे स्पष्ट करा.
- ड) शेती पर्यटन यावर टीप लिहा.
- इ) मुद्रा बँकेची कार्ये नमूद करा.
- फ) ग्रामोद्योग विकास योजनेचे घटक कोणते आहेत?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[2 × 10 = 20]

- अ) उद्यमी मित्राची भूमिका व महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) कॉर्पोरेट गव्हर्नन्सची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) विविध प्रशिक्षण पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.
- ड) उद्योजकतेशी संबंधित सांस्कृतिक व सामाजिक समस्या सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5412

[Total No. of Pages : 4

[6449]-29

M.Com. (Part - II) (SODL)

**213 : HUMAN RESOURCE MANAGEMENT AND
RECENT ADVANCES IN BUSINESS ADMINISTRATION
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What is Human Resource Management?
- b) State the term Recruitment.
- c) What is Performance Appraisal?
- d) What is Change Management?
- e) What is Management By Objective? -
- f) What do you mean by 360 degree appraisal?
- g) State the term E-HR.

Q2) Write notes on any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the Challenges of Human Resource Management.
- b) Explain the process of Human Resource Planning
- c) What is vestibule Training?
- d) Write a note on the Online Skill Assessment Test.
- e) What are the reasons that make implementation of change necessary?
- f) What are the essential elements of Turnaround Strategies?

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Write a note on Network Organisation.
- b) Discuss the internal sources of Recruitment.
- c) What is refresher Training?
- d) What are the types of E-HR?
- e) List the factors that push for globalisation.
- f) Differentiate between Invention and Innovation.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) What are the functions of Human Resource Management?
- b) State the benefits of Training to the organisation and employee.
- c) Explain the steps involved in Management of Change.
- d) Examine the challenges of managing a cross-cultural team.

Total No. of Questions : 4]

PD-5412

[6449]-29

M.Com. (Part - II) (SODL)

**213 : HUMAN RESOURCE MANAGEMENT AND
RECENT ADVANCES IN BUSINESS ADMINISTRATION
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[5 × 2 = 10]

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- ब) भरती ही संज्ञा सांगा.
- क) कामगिरी मूल्यांकन म्हणजे काय?
- ड) बदल व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- इ) उद्दिष्टानुसार व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- फ) 360 अंश मूल्यांकन म्हणजे काय?
- य) ई-एचआर ही संज्ञा सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनातील आव्हाने स्पष्ट करा.
- ब) मानव संसाधन नियोजनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- क) वेस्टिब्यूल प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- ड) ऑनलाइन कौशल्य मूल्यांकन चाचणीवर टीप लिहा.
- इ) बदलाची अंमलबजावणी आवश्यक करणारी कारणे कोणती आहेत?
- फ) स्थित्यंतर व्युत्पन्ननेसाठी आवश्यक घटक कोणते आहेत?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4 × 5 = 20]

- अ) नेटवर्क ऑर्गनायझेशनवर टीप लिहा.
- ब) भरतीच्या अंतर्गत स्रोतांची चर्चा करा.
- क) उजळणी प्रशिक्षण म्हणजे काय?
- ड) ई-एचआरचे प्रकार कोणते आहेत?
- इ) जागतिकीकरणाला चालना देणारे घटक स्पष्ट करा.
- फ) शोध आणि नवोपक्रम यातील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[2 × 10 = 20]

- अ) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची कार्ये कोणती आहेत?
- ब) संस्था आणि कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षण देण्याचे फायदे सांगा.
- क) बदल व्यवस्थापनात समाविष्ट असलेल्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ड) आंतरसांस्कृतिक व्यवस्थापनातील समस्या स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5413

[Total No. of Pages : 4

[6449]-30

M.Com. (Part - II) (SODL)

**215: Foreign Exchange and Recent Advances in Banking
and Finance
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following:

[5 × 2 = 10]

- a) What do you mean by foreign exchange?
- b) State the meaning of Non-Resident.
- c) What is Letter to Credit?
- d) What is Medium-term credit?
- e) State the meaning of Core Banking
- f) What is commercial paper ?
- g) What do you mean by Secoxidary Market?

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Discuss the types of Letter to Credit.
- b) State the functions of Export-Import Bank of India (EXIM Bank).
- c) Explain the role of Micro Finance Institutions.
- d) Explain the significance of internet banking.
- e) Explain the features of treasury bills.
- f) Write a short note on Bombay Stock Exchange.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the factors Influencing foreign exchange rate.
- b) Discuss the objectives of Foreign Trade Documentation.
- c) Explain the objectives of Export Credit Guarantee Corporation (ECGC) of India.
- d) Write a short note on Customer service management.
- e) Write a short note on Electronic Funds Transfer.
- f) Explain the features of Certificate of Deposit.

Q4) Attempt any two of the following:

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the features and participants of foreign exchange.
- b) Explain the Role of Reserve Bank of India in Foreign Exchange Market.
- c) Explain the objectives and performance of Export-Import Bank of India (EXIM Bank)
- d) Describe the Regulation with respect to management of NPAs and Maintenance of Capital adequacy norms.

Total No. of Questions : 4]

PD-5413

[6449]-30

M.Com. (Part - II) (SODL)

215: Foreign Exchange and Recent Advances in Banking
and Finance

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) परकीय चलन म्हणजे काय?
- ब) अनिवासी याचा अर्थ सांगा.
- क) पत-पत्र म्हणजे काय?
- ड) मध्यम मुदतीचे कर्ज म्हणजे काय?
- इ) कोअर बँकिंग म्हणजे काय?
- फ) कमर्शियल पेपर म्हणजे काय?
- य) दुय्यम बाजार म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) पतपत्राच्या प्रकारांची चर्चा करा.
- ब) निर्यात आयात बँकेची (एक्झिम बँक) कार्ये सांगा.
- क) सूक्ष्म वित्त संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) इंटरनेट बँकिंगचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) कोषागार बिलांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) मुंबई शेअर बाजारावर टीप लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 =20]

- अ) परकीय चलन दरावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ब) परकीय व्यापर दस्तऐवजीकरणाच्या उद्दिष्टांची चर्चा करा.
- क) एक्सपोर्ट क्रेडिट गॅरंटी कॉर्पोरेशन ऑफ इंडियाची (ईसीजीसी) उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ड) ग्राहक सेवा व्यवस्थापनावर एक छोटी टीप लिहा.
- इ) इलेक्ट्रॉनिक निधी हस्तांतरणावर एक छोटी टीप लिहा.
- फ) ठेबी प्रमाणपत्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) परकीय चलनाची वैशिष्ट्ये आणि त्यामध्ये समाविष्ट बाबी समजावून सांगा.
- ब) परकीय चलन बाजारपेठेतील भारतीय रिझर्व्ह बँकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) निर्यात आयात बँकेची (एक्झिम बँक) उद्दिष्टे आणि कामगिरी स्पष्ट करा.
- ड) अनुत्पादक मालमत्तेचे (एन.पी.ए.) व्यवस्थापन आणि भांडवली पर्याप्तता नियमांच्या देखभालीसंदर्भातील नियमनाचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5414

[Total No. of Pages : 4

[6449]-31

M.Com. (Part - II) (SODL)

**217 : INTERNATIONAL MARKETING AND RECENT
ADVANCES IN MARKETING
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5 × 2 = 10]

- a) Define term of Marketing Strategy.
- b) State any Two modern E channels
- c) What is meant by Marketing Environment?
- d) Define term Logistics Management.
- e) Define term artificial intelligence.
- f) What is meant by digital Marketing?
- g) Define term Marketing Warfare.

Q2) Attempt any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) State the Objectives of entry in International Marketing.
- b) Explain the International Pricing Policies.
- c) Explain the Economic Factors affecting international Marketing.
- d) State the Recent Import and Export Policies.
- e) Explain the Types of Marketing Strategies.
- f) Explain the Role of a Modern Marketing Manager in the era of digital Marketing.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[4 × 5 = 20]

- a) Discuss the Factors necessary for appropriate service standards.
- b) Explain the Problems of International Market Segmentation.
- c) State the Elements of Marketing Strategy.
- d) Explain the Import and Export Documentation.
- e) State the Importance of Sustainable Marketing.
- f) Describe the Marketing strategies for customer involvement.

Q4) Attempt any two of the following.

[2 × 10 = 20]

- a) Define term International Marketing. Explain the Challenges and opportunities in International Marketing
- b) Describe details in Strategies and Principles of Marketing Warfare.
- c) State the Concept and relevance of Digital Marketing in Modern Times.
- d) Explain the An overview of the World Economy and Current Environment of Global Marketing.

Total No. of Questions : 4]

PD-5414

[6449]-31

M.Com. (Part - II) (SODL)

217 : INTERNATIONAL MARKETING AND RECENT
ADVANCES IN MARKETING

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5 × 2 = 10]

- अ) विपणन व्यूहरचना या संकल्पनेची व्याख्या करा.
- ब) कोणतेही दोन आधुनिक ई-चॅनेल सांगा.
- क) विपणन पर्यावरण म्हणजे काय?
- ड) लॉजिस्टिक्स व्यवस्थापन म्हणजे काय?
- इ) आर्टिफिशियल इंटेलिजेंस म्हणजे काय?
- फ) डिजिटल विपणन म्हणजे काय?
- य) विपणन वॉरफेअर म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय विपणनामध्ये प्रवेश करण्याचे उद्दिष्टे सांगा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय किंमत धोरणे स्पष्ट करा.
- क) आंतरराष्ट्रीय विपणनावर परिणाम करणारे आर्थिक घटक स्पष्ट करा.
- ड) अलीकडील आयात आणि निर्यात धोरणे सांगा.
- इ) विपणन धोरणांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) डिजिटल विपणनाच्या युगात आधुनिक विपणन व्यवस्थापकाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) योग्य सेवा मानकांसाठी आवश्यक असलेल्या घटकांची चर्चा करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय बाजार विभाजनाच्या समस्या स्पष्ट करा.
- क) विपणन धोरणाचे घटक सांगा.
- ड) आयात आणि निर्यात दस्तऐवजीकरण स्पष्ट करा.
- इ) शाश्वत विपणनाचे महत्त्व सांगा.
- फ) ग्राहकांच्या सहभागासाठी विपणन धोरणांचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय विपणन या शब्दाची व्याख्या करा. आंतरराष्ट्रीय विपणनातील आव्हाने आणि संधी स्पष्ट करा.
- ब) विपणन युद्धाची धोरणे आणि तत्त्वे तपशीलवार वर्णन करा.
- क) आधुनिक काळात डिजिटल विपणनाची संकल्पना आणि प्रासंगिकता सांगा.
- ड) जागतिक अर्थव्यवस्थेचा आढावा आणि जागतिक विपणनाच्या सध्याच्या वातावरणाचे स्पष्टीकरण द्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5415

[Total No. of Pages : 2

[6449]-32

M.Com. (Part-II) (SODL)

**204: SPECIALISED AUDITING AND CASE STUDIES
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What form is used for submitting tax audit report under the Income Tax Act?
- b) In which cases of audit results in demand and recovery actions initiated against the taxable person?
- c) What is the most readily convertible of all assets?
- d) What is operational audit?
- e) Mention some of the important points related to internal controls over cash?
- f) Which provisions specify the form and content of Balance Sheet and Profit and Loss Account for banking companies?
- g) Who conducts the audit of co-operative housing societies? Mention the section of the Maharashtra State Cooperative Societies Act.

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the tax audit procedures under the GST Law.
- b) What are the different kinds of opinions an auditor can give in an auditor's report?
- c) Explain the elements of internal control.

P.T.O.

- d) List the 'other matters' which need to be checked by the auditor as per the LFAR guidelines.
- e) Explain the verification of assets and liabilities of banking companies.
- f) List the points to be mentioned in the audit report of the cooperative societies by the auditor?

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the audit of accounts of certain persons carrying on business or profession.
- b) Describe the mechanism for reporting internal control weaknesses.
- c) Explain the meaning, significance and scope of internal audit.
- d) Briefly mention the regulations of LFAR related to information systems in banks.
- e) Discuss some of the common procedures of ledger scrutiny.
- f) List the characteristics to be possessed for the registration of any Multistate Cooperative Societies to be defined as a body of corporates.

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Elaborate the bank audit process with special reference to asset classification and income recognition.
- b) Describe the audit procedure for Urban Co-operative Credit Societies and the typical contents of their audit report. -
- c) Analyse auditing procedures in case of cash receipts and credit sales.
- d) What are the important areas of Bank Audits?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5416

[Total No. of Pages : 4

[6449]-33

M.Com. (Part - II) (SODL)

**206 - WTO : Norms & Practices & Case Studies
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Five out of seven from the following.

[5 × 2 = 10]

- a) Define W.T.O.
- b) Explain any two objectives of the Uruguay Round?
- c) What is the year of Establishment of GATT?
- d) What is the concept of Intellectual property right?
- e) What do you mean by DSB?
- f) What is Green Economy?
- g) Explain the WTO agreement on agriculture.

Q2) Attempt any Four out of the six from the following.

[4 × 5 = 20]

- a) What are the objectives of WTO?
- b) Write a detailed note on the Evolution of GATT.
- c) Explain the trade and environmental issues in the WTO.
- d) Write short note on dispute settlement body.
- e) What are the components of Interim Report?
- f) What are the achievements of GATT?

P.T.O.

Q3) Attempt any four out of the six from the following.

[4 × 5 = 20]

- a) What are the functions of GATT?
- b) Describe the advantages & disadvantages which India gained from the WTO.
- c) What is DOHA Round?
- d) What is protectionism? Discuss how the problems originating from it were resolved?
- e) Write a detailed note on organizational structure of W.T.O.
- f) Explain the term 'Establishment of Panel'.

Q4) Attempt any two out of Four from the following.

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the various significant agreements signed under the WTO.
- b) How has the WTO increased to the prosperity of the World economy?
- c) Explain the legal framework of GATT.
- d) Discuss the implementation of ruling of DSB.

Total No. of Questions : 4]

PD-5416

[6449]-33

M.Com. (Part - II) (SODL)

206 - जागतिक व्यापार संघटना : नियम, पद्धती आणि
प्रकरण अभ्यास
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [5 × 2 = 10]
- अ) जागतिक व्यापार संघटनेची व्याख्या लिहा.
  - ब) उरूवे फेरीची कोणतीही दोन उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
  - क) GATT ची स्थापना कोणत्या वर्षी झाली?
  - ड) बौद्धिक संपदा हक्क संकल्पना स्पष्ट करा.
  - इ) DSB म्हणजे काय?
  - फ) हरित अर्थव्यवस्था म्हणजे काय?
  - य) जागतिक व्यापार संघटनेचा कृषी करार स्पष्ट करा.

- प्रश्न 2)** खालील सहापैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [4 × 5 = 20]
- अ) WTO ची उद्दिष्टे कोणती?
  - ब) गॅटच्या उत्क्रांतीबद्दल माहितीवर सविस्तर टीप लिहा.
  - क) जागतिक व्यापार संघटनेमध्ये व्यापार आणि पर्यावरणीय समस्या स्पष्ट करा.
  - ड) विवाद – निवारण यंत्रणावर टीप लिहा.
  - इ) अंतरिम अहवालाचे घटक कोणते आहेत?
  - फ) गॅट कराराची उपलब्धी सांगा.

प्रश्न 3) खालील सहापैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4 × 5 = 20]

- अ) गॅट कराराची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) जागतिक व्यापार संघटनेतर्फे भारताला झालेल्या फायदा व तोट्याचे वर्णन करा.
- क) दोहा फेरी म्हणजे काय?
- ड) संरक्षणवाद म्हणजे काय? त्यामधून उद्भवलेल्या समस्या कशा पद्धतीने सोडवण्यात आल्या यांचे वर्णन करा.
- इ) जागतिक व्यापार संघटनेची संघटनात्मक रचना – टीप लिहा.
- फ) पॅनेलची स्थापना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील चारपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2 × 10 = 20]

- अ) जागतिक व्यापार संघटनेअंतर्गत स्वाक्षरी केलेले विविध महत्वपूर्ण करार स्पष्ट करा.
- ब) जागतिक व्यापार संघटनेमुळे जागतिक अर्थव्यवस्थेत वाढ कशी झाली ते सांगा.
- क) गॅट कराराची कायदेशीर रचना स्पष्ट करा.
- ड) विवाद निवारण यंत्राणाच्या निर्णयाच्या अंमलबजावणीबद्दल चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5417

[Total No. of Pages : 2

[6449]-34

M.Com. (Part - II) (SODL)

**208 : MANAGEMENT AUDIT AND CASE STUDIES
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt Any Five of the following:

[5 × 2 = 10]

- a) State the process of 'Management Audit'.
- b) What is meant by 'Cost Audit'?
- c) What is 'Break Even Analysis'?
- d) What are the popular Methods of Recruitment?
- e) State two features of Corporate Development Audit.
- f) What are the two types of Risk in Business?
- g) State the meaning of Corporate Image.

Q2) Attempt Any Four of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the Aims and Objectives of Management Audit.
- b) Describe the Importance of Cost Audit for Management.
- c) Explain the Methods of Inventory Control.
- d) Explain the Key Aspects Corporate Development Audit.
- e) Write a note on Approaches to Operational Audit.
- f) Explain the External Sources of Corporate Image.

P.T.O.

Q3) Attempt Any Four of the following:

[4 × 5 = 20]

- a) Explain the Benefits of 'Management Audit'.
- b) Write a note on 'Cost Audit Report'.
- c) Explain the Objectives and Benefits of 'Management Audit Programme'.
- d) Write a note on 'Evaluation of Organizational Culture'.
- e) Distinguish between Operational Audit and Management Audit.
- f) Write a note on 'Evaluation of Corporate Image'.

Q4) Attempt Any Two of the following:

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the Scope and Importance of Management Audit.
- b) Explain the functional areas of Management.
- c) Describe the Corporate Social Responsibility towards Different Interest Groups.
- d) Explain the Program for Operational Audit in detail.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5418

[Total No. of Pages : 4

[6449]-35

M.Com. (Part - II) (SODL)

210 : CO-OPERATIVE BANKING SYSTEM AND CASE STUDIES

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5 × 2 = 10]

- a) What is unsecured loan?
- b) What do you mean by overdraft facility?
- c) What do you mean by Co-operation?
- d) What is the Long-term Credit Supply?
- e) What do you mean by Crop loan?
- f) What is microfinance?
- g) What is refinance?

Q2) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain features of Crop loan.
- b) Write a Short Note on Non-Performing Assets.
- c) Explain functions of Maharashtra State Co-operative Bank.
- d) Explain functions of NABARD.
- e) Write a Short Note on the origin of the National Co-operative Agriculture and Rural Development Bank Federation Ltd.
- f) Explain the difference between NABARD and RBI.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following :

[4 × 5 = 20]

- a) Explain features of Kisan Credit Card Scheme.
- b) Write a short note on overdues.
- c) Explain history of Co-operative banks in India.
- d) Explain the problems of Maharashtra State Cooperative Bank.
- e) Write a short note on NABARD and Co-operation.
- f) Explain the functions of National Federation for State Co-operative Banks (NAFSCOB).

Q4) Attempt any two of the following :

[2 × 10 = 20]

- a) Explain the advantages of the Kisan Credit Card Scheme.
- b) Explain the structure of co-operative banks in India.
- c) Briefly explain the refinance scheme of NABARD.
- d) Explain the role of RBI in Agricultural Finance and Rural Development in India.

PD-5418

[6449]-35

M.Com. (Part - II) (SODL)

210 : सहकारी बँकिंग प्रणाली आणि प्रकरण अभ्यास
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे एकूण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्न सोडवा :

[5 × 2 = 10]

- अ) असुरक्षित कर्ज म्हणजे काय?
- ब) अधिकर्ष सवलत म्हणजे काय?
- क) सहकार म्हणजे काय?
- ड) दीर्घकालीन पतपुरवठा म्हणजे काय?
- इ) पीक कर्ज म्हणजे काय?
- फ) सूक्ष्मवित्त म्हणजे काय?
- य) पुनर्वित्त म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा :

[4 × 5 = 20]

- अ) पीक कर्जाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) निष्क्रिय मालमत्ता यावर टीप लिहा.
- क) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) नाबार्डची कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) राष्ट्रीय सहकारी कृषी आणि ग्रामीण विकास बँक संघ मर्यादित याच्या उत्पत्तीवर टीप लिहा.
- फ) नाबार्ड आणि आरबीआयमधील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा :

[4 × 5 = 20]

- अ) किसान क्रेडिट कार्ड योजनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) थकबाकी यावर टीप लिहा.
- क) भारतातील सहकारी बँकांचा इतिहास स्पष्ट करा.
- ड) महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँकेच्या समस्या स्पष्ट करा.
- इ) नाबार्ड आणि सहकार यावर टीप लिहा.
- फ) राष्ट्रीय राज्य सहकारी बँकेच्या संघाचे (NAFSCOB) कार्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[2 × 10 = 20]

- अ) किसान क्रेडिट कार्ड योजनेचे फायदे स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील सहकारी बँकांची रचना स्पष्ट करा.
- क) नाबार्डच्या पुनर्वित्त योजनेचे थोडक्यात स्पष्टीकरण द्या.
- ड) भारतातील कृषी वित्त आणि ग्रामीण विकासात आरबीआयची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5419

[Total No. of Pages : 4

[6449]-36

M.Com. - II (SODL)

212 : ENTREPRENEURSHIP AND CASE STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5×2=10]

- a) What do you mean by entrepreneurship?
- b) Write any two functions of Small Industries Development Bank of India (SIDBI).
- c) What is Creativity?
- d) Write any two importance of a business plan.
- e) Write any two objectives of Industrial Finance Corporation of India (IFCI).
- f) Define Innovation.

Q2) Answer any four of the following :

[4×5=20]

- a) Explain the role of Industrial Development Bank of India (IDBI).
- b) Analyze the role of Science technology in entrepreneurship development.
- c) Explain the steps involved in the preparation of a business plan.
- d) State the role of Maharashtra Industrial Technical Consultancy Organization (MITCON).
- e) Explain the importance of creativity and innovation.
- f) Explain the role of Government in entrepreneurship development.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following:

[4×5=20]

- a) Explain the advantages of Internet Entrepreneurship.
- b) Explain the role of creativity and innovation in developing new business markets.
- c) State the functions of Maharashtra Centre for Entrepreneurship Development (MCED).
- d) Explain the role of Maharashtra Industrial Development Corporation (MIDC) in promoting entrepreneurship in India.
- e) Explain the challenges in entrepreneurship development.
- f) Explain the Peter Drucker's principles of innovation.

Q4) Attempt any two of the following :

[2×10=20]

- a) What is business plan? Explain the contents of business plan.
- b) Describe the functions and importance of the District Industrial Centre (DIC) in entrepreneurship development.
- c) Explain the role of Small Industries Service Institute (SISIs) in entrepreneurship development.
- d) Read the case study and answer the questions

Mrs. Renuka Devi started Crispy Delight Papads from her home near Nagpur in 2022, using her savings to offer tasty, homemade papads with unique flavors. Her products quickly became popular in the local area. However, she faced several challenges. Making papads by hand and drying them in the sun made it difficult to increase production, especially during the monsoon season when drying became a problem and quality suffered. She could only sell to nearby shops, and it was hard to compete with big brands. Her simple packaging reduced the shelf life of the papads, and she often struggled with limited working capital, which made managing the business finances tough. Also, she had very little branding or marketing beyond word-of-mouth. Despite these issues, her commitment to quality helped her build a loyal customer base. Now, she is planning to take a small loan to expand her business.

- i) What were two main problems Renuka Devi faced when trying to make more papads?
- ii) How did people first find out about and start liking Crispy Delight Papads?
- iii) If Renuka Devi wants to sell her papads in bigger towns, what's one simple way she can start?

Total No. of Questions : 4]

PD5419

[6449]-36

M.Com. - II (SODL)

212 : ENTREPRENEURSHIP AND CASE STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) उद्योजकता म्हणजे काय?
- ब) भारतीय लघु उद्योग विकास बँक (SIDBI) चे कोणतेही दोन कार्य लिहा.
- क) सर्जनशीलता म्हणजे काय?
- ड) व्यवसाय योजनेचे कोणतेही दोन महत्त्व लिहा.
- इ) भारतीय औद्योगिक वित्त महामंडळ (IFCI) चे कोणतेही दोन उद्दिष्टे लिहा.
- फ) नवोपक्रमाची व्याख्या करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) भारतीय औद्योगिक विकास बँकेची (IDBI) भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) उद्योजकता विकासात विज्ञान तंत्रज्ञानाची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) व्यवसाय योजना तयार करण्यातील पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ड) महाराष्ट्र औद्योगिक तांत्रिक सल्लागार संघटनेची (MITCON) भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) सर्जनशीलता आणि नवोपक्रमाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- फ) उद्योजकता विकासात सरकारची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) इंटरनेट उद्योजकतेचे फायदे स्पष्ट करा.
- ब) नवीन व्यवसाय बाजारपेठ विकसित करण्यात सर्जनशीलता आणि नवोपक्रमाची भूमिका स्पष्ट करा.
- क) महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र (एमसीईडी) ची कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) भारतातील उद्योजकतेला चालना देण्यात महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ (एमआयडीसी) ची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) उद्योजकता विकासातील आव्हाने स्पष्ट करा.
- फ) पीटर ड्रकरच्या नवोपक्रमाच्या तत्वांचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) व्यवसाय योजना म्हणजे काय? व्यवसाय योजनेतील घटक स्पष्ट करा.
- ब) उद्योजकता विकासात जिल्हा औद्योगिक केंद्र (DIC) ची कार्ये आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) उद्योजकता विकासात लघु उद्योग सेवा संस्थेची (SISI) भूमिका स्पष्ट करा.
- ड) केस स्टडी वाचा आणि प्रश्नांची उत्तरे द्या.

श्रीमती रेणुका देवी यांनी 2022 मध्ये नागपूरजवळील त्यांच्या घरातून क्रिस्पी डिलाईट पापड सुरू केले. त्यांनी त्यांच्या बचतीचा वापर करून अनोख्या चवीचे घरगुती पापड बनवले. त्यांची उत्पादने स्थानिक भागात लवकरच लोकप्रिय झाली. तथापि, त्यांना अनेक आव्हानांना तोंड द्यावे लागले. हाताने पापड बनवणे आणि उन्हात वाळवणे यामुळे उत्पादन वाढवणे कठीण झाले, विशेषतः पावसाळ्यात जेव्हा वाळवणे ही समस्या बनली आणि गुणवत्तेला धक्का बसला. ती फक्त जवळच्या दुकानांनाच विकू शकत होती आणि मोठ्या ब्रँडशी स्पर्धा करणे कठीण होते. तिच्या साध्या पॅकेजिंगमुळे पापडांचे शेल्फ लाइफ कमी झाले आणि तिला अनेकदा मर्यादित खेळत्या भांडवलाचा सामना करावा लागला, ज्यामुळे व्यवसायाचे आर्थिक व्यवस्थापन कठीण झाले. तसेच तोंडी बोलण्यापलीकडे तिचे ब्रँडिंग किंवा मार्केटिंग खूप कमी होते. या समस्या असूनही, गुणवत्तेबद्दलची तिची वचनबद्धता तिला एक निष्ठावंत ग्राहक आधार निर्माण करण्यास मदत केली. आता ती तिचा व्यवसाय वाढवण्यासाठी एक लहान कर्ज घेण्याची योजना आखत आहे.

- i) अधिक पापड बनवण्याचा प्रयत्न करताना रेणुका देवींना कोणत्या दोन मुख्य समस्यांना तोंड द्यावे लागले?
- ii) लोकांना प्रथम क्रिस्पी डिलाईट पापड कसे कळले आणि ते कसे आवडू लागले?
- iii) जर रेणुका देवींना त्यांचे पापड मोठ्याय शहरांमध्ये विकायचे असतील, तर ती सुरुवात करण्याचा एक सोपा मार्ग कोणता आहे?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5420

[Total No. of Pages : 4

[6449]-37

M.Com. - II (SODL)

214 : ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR & CASE STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[5×2=10]

- a) Define the Team.
- b) What is organizational behavior?
- c) What is meant by motivation?
- d) Define Emotional Intelligence.
- e) Define Attitude.
- f) What is meant by organizational Cultural?
- g) Define the term Group.

Q2) Answer any four of the following :

[4×5=20]

- a) Explain the importance of Motivation.
- b) Write a short note on the attributes of personality.
- c) Write a short note on teamwork.
- d) Write a short note on the five models of organizational behaviour.
- e) Explain the concept of Team building.
- f) State the Importance of Emotional Intelligence in the Workplace.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[4×5=20]

- a) Explain Vroom's Expectancy motivation theory.
- b) Explain the causes of stress.
- c) Write a short note on the impact of globalization on Organizational Behaviour.
- d) Explain the Concept of Creating and Maintaining Culture.
- e) Discuss the types of groups in the organisation.
- f) Write a short note on job satisfaction.

Q4) Attempt any two of the following :

[2×10=20]

- a) What is Organizational Behavior? Explain its objectives.
- b) Explain the Concept of Conflict and its types.
- c) Explain the characteristics of organizational culture.
- d) Shree Ganesh Pharmaceuticals is known for its fast-paced, innovation-driven culture. The company rewards risk-taking and out-of-the-box thinking. Recently, it hired Mr. Ramesh as a senior research executive. Ramesh had excellent qualifications and experience, but came from a traditional work environment where stability and rule-following were valued. After a few weeks, Ramesh began struggling to adjust. He hesitated to propose ideas and preferred following protocols. His manager noticed that he was isolated during team discussions. Some colleagues labeled him as "rigid" or "too old-school." Ramesh, on the other hand, felt uncomfortable with the informal and fast-changing culture. Eventually, he requested a transfer to a different department.

Questions:

- i) What OB concept explains Ramesh's situation?
- ii) Explain the role of Organizational Culture in this context.
- iii) What can the organization do to help new employees adjust better?

Total No. of Questions : 4]

PD5420

[6449]-37

M.Com. - II (SODL)

214 : ORGANIZATIONAL BEHAVIOUR & CASE STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) पुढीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न लिहा.

[5×2=10]

- अ) संघ ही संज्ञा स्पष्ट करा.
- ब) संघटनात्मक वर्तन म्हणजे काय?
- क) प्रेरणा म्हणजे काय?
- ड) भावनिक बुद्धिमत्ता म्हणजे काय?
- इ) वृत्ती म्हणजे काय?
- फ) संघटनात्मक सांस्कृतिक म्हणजे काय?
- य) समूह/गट संज्ञा स्पष्ट करा.

प्र.2) पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4×5=20]

- अ) अभिप्रेरणेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) व्यक्तिमत्त्वाची गुणवैशिष्ट्ये यावर थोडक्यात टिप लिहा.
- क) सामूहिक कार्य यावर थोडक्यात टीप लिहा.
- ड) संघटनात्मक वर्तनाची पाच मॉडेल्स यावर थोडक्यात टीप लिहा.
- इ) संघ बांधणीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) कामाच्या ठिकाणी भावनिक बुद्धिमत्तेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.3) पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[4×5=20]

- अ) व्हूमचे अपेक्षा प्रेरणा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) ताणतणावाची निर्माण होण्याची कारणे स्पष्ट करा.
- क) जागतिकीकरणाचा संघटनात्मक वर्तनावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- ड) संघटनात्मक संस्कृतीची निर्मिती आणि संवर्धन यावर चर्चा करा.
- इ) संघटनेतील गटांच्या प्रकारांवर चर्चा करा.
- फ) कार्य समाधान यावर थोडक्यात टीप लिहा.

प्र.4) पुढीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[2×10=20]

- अ) संघटनात्मक वर्तन म्हणजे काय? त्याची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ब) संघर्षाची संकल्पना आणि त्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) संघटनात्मक संस्कृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) श्री गणेश फार्मास्युटिकल्स ही संस्था जलदगती, नवोपक्रमात्मक संस्कृतीसाठी प्रसिद्ध आहे. कंपनी जोखीम घेणाऱ्यांना आणि हटके विचार करणाऱ्यांना प्रोत्साहन देते. अलीकडेच, कंपनीने श्री. रमेश यांची वरिष्ठ संशोधन कार्यकारी म्हणून नियुक्ती केली. रमेश यांचे शैक्षणिक व व्यावसायिक पार्श्वभूमी उत्तम होती, परंतु ते पारंपरिक, स्थिरता व नियमपालन याला महत्त्व देणाऱ्या कामकाजाच्या संस्कृतीतून आले होते. काही आठवड्यांनंतर, रमेश यांना नवीन वातावरणात जुळवून घेणे कठीण जाऊ लागले. ते कल्पना मांडण्यास कचरत होते आणि ठरलेल्या नियमांनुसार काम करणे पसंत करत होते. त्यांच्या व्यवस्थापकाने लक्षात घेतले की, रमेश चर्चासत्रांमध्ये एकटे पडले आहेत. काही सहकाऱ्यांनी त्यांना “जुनी पद्धत मानणारे” किंवा “खूप कडक” असेही म्हटले. रमेश स्वतः मात्र, अशा अनौपचारिक व वेगाने बदलणाऱ्या वातावरणात अस्वस्थ वाटत होते. शेवटी त्यांनी दुसऱ्या विभागात बदलीची विनंती केली.

प्रश्न:

- i) रमेश यांच्या परिस्थितीला कोणती संघटनात्मक वर्तन संकल्पना लागू होते?
- ii) या प्रसंगात संघटनात्मक संस्कृतीची भूमिका काय आहे?
- iii) नवीन कर्मचाऱ्यांना योग्य प्रकारे जुळवून घेण्यासाठी संस्था काय उपाय करू शकते?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5421

[Total No. of Pages : 4

[6449]-38

M.Com. (Part - II) (SODL)

216 : INTERNATIONAL FINANCE AND CASE STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[10]

- a) What is a bank that works in other countries called?
- b) Write any two ways to send money internationally?
- c) What is the full form of RBI?
- d) Write one function of RBI in foreign banking.
- e) What is meant by foreign money market?
- f) What is PayPal?
- g) Name any one financial organisation that works internationally?

Q2) Attempt any four of the following.

[20]

- a) What is international banking?
- b) Write a short note on SWIFT.
- c) What is the work of RBI in controlling foreign banking?
- d) Write a short note on Euro Bonds.
- e) What is the meaning of GDR?
- f) What is currency pegging?

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[20]

- a) Why do banks work in foreign countries?
- b) Explain how PayPal helps in sending money?
- c) Write the full form and meaning of ECB.
- d) What is floating exchange rate?
- e) Write a short note on World Bank.
- f) Write a short note on BRICS Bank.

Q4) Attempt any two of the following.

[20]

- a) Explain in simple words what IMF and World Bank do?
- b) Write about how money is raised from international debt and equity markets?
- c) What is the meaning of new exchange rate system?
- d) What is the role of BRICS Bank? Explain its work and goals.

Total No. of Questions : 4]

PD5421

[6449]-38

M.Com. (Part - II) (SODL)

216 : INTERNATIONAL FINANCE AND CASE STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) परदेशात काम करणाऱ्या बँकेला काय म्हणतात?
- ब) जागतिक पातळीवर पैसे पाठवण्याचे कोणतेही दोन मार्ग लिहा?
- क) RBI चा पूर्ण अर्थ काय आहे?
- ड) परदेशी बँकिंगमध्ये RBI चे एक कार्य लिहा.
- इ) परदेशी मनी मार्केट म्हणजे काय?
- फ) PayPal म्हणजे काय?
- य) जागतिक स्तरावर कार्य करणारी कोणतीही एक वित्तीय संस्था लिहा?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय बँकिंग म्हणजे काय?
- ब) SWIFT यंत्रणेवर थोडक्यात लिहा.
- क) परदेशी बँकिंगवर नियंत्रण ठेवण्याचे RBI चे कार्य काय आहे?
- ड) युरो बाँड्स यावर थोडक्यात माहिती लिहा.
- इ) GDR म्हणजे काय?
- फ) चलन “पेगिंग” म्हणजे काय?

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) बँका परदेशात का काम करतात?
- ब) PayPal कशा प्रकारे पैसे पाठवण्यास मदत करते, ते स्पष्ट करा?
- क) ECB चा पूर्ण अर्थ व त्याचे सोप्या भाषेत स्पष्टीकरण द्या.
- ड) फ्लोटिंग एक्सचेंज रेट म्हणजे काय?
- इ) वर्ल्ड बँक वर थोडक्यात माहिती लिहा.
- फ) BRICS बँकेवर थोडक्यात माहिती लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) IMF व World Bank ही संस्था काय कार्य करतात ते स्पष्ट करा?
- ब) आंतरराष्ट्रीय कर्ज व इक्विटी मार्केटमधून पैसे कसे उभारले जातात, ते स्पष्ट करा?
- क) नवीन विनिमय दर प्रणाली म्हणजे काय, ते स्पष्ट करा?
- ड) BRICS बँकेची भूमिका काय आहे? तिचे कार्य व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5422

[Total No. of Pages : 4

[6449]-39

M.Com. (Part - II) (SODL)

218 : MARKETING RESEARCH AND CASE STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following :

[10]

- a) Define cluster analysis.
- b) Mention any two sources of secondary data.
- c) What do you mean by copy testing in advertising research?
- d) Explain the Marketing Decision Support System (MDSS).
- e) Mention two standardized data collection methods.
- f) What is a hypothesis?
- g) What is the meaning of online targeted advertising?

Q2) Answer any four of the following :

[20]

- a) Explain the meaning and role of marketing research in marketing.
- b) Describe the steps in the research process.
- c) Explain the significance of ethics in marketing research.
- d) Describe the implications of marketing research on the marketing mix (7 Ps).
- e) Explain the advantages & disadvantages of web-based marketing research.
- f) Describe the concept of brand positioning.

P.T.O.

Q3) Answer any four of the following :

[20]

- a) Describe the scope and components of MDSS.
- b) Explain the goals of the marketing research department.
- c) Describe conjoint analysis for product.
- d) Write a short note on cluster analysis.
- e) Differentiate between industrial and consumer marketing research.
- f) Explain the concept of multi-dimensional scaling in marketing research.

Q4) Attempt any two of the following :

[20]

- a) Discuss the meaning, importance and sources of marketing information.
- b) Explain in detail the use of the internet in marketing research.
- c) Discuss the advertising media selection and scheduling.
- d) Explain the online brand perception research.

Total No. of Questions : 4]

PD5422

[6449]-39

M.Com. (Part - II) (SODL)

218 : MARKETING RESEARCH AND CASE STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) क्लस्टर विश्लेषण म्हणजे काय?
- ब) दुय्यम माहितीचे कोणतेही दोन स्रोत सांगा.
- क) जाहिरात संशोधनातील कॉपी टेस्टिंग म्हणजे काय?
- ड) विपणन निर्णय समर्थन प्रणाली (MDSS) संकल्पना स्पष्ट करा.
- इ) प्रमाणित माहिती संकलनाच्या कोणत्याही दोन पद्धती लिहा.
- फ) गृहीतक म्हणजे काय?
- य) ऑनलाइन लक्षित जाहिरातींचा अर्थ काय आहे?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) विपणन संशोधनाचा अर्थ व त्याची विपणनामधील भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) संशोधन प्रक्रियेतील टप्पे स्पष्ट करा.
- क) विपणन संशोधनामधील नैतिकतेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) विपणन मिश्रणावर विपणन संशोधनाच्या परिणामांचे वर्णन करा (7 Ps).
- इ) वेब-आधारित विपणन संशोधनाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- फ) ब्रँड पोजिशनिंगची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) विपणन निर्णय समर्थन प्रणाली (MDSS) ची व्याप्ती व घटक स्पष्ट करा.
- ब) विपणन संशोधन विभागाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- क) उत्पादनासाठी एकत्रित विश्लेषणाचे वर्णन करा.
- ड) समूह विश्लेषण यावर टीप लिहा.
- इ) औद्योगिक आणि ग्राहक विपणन संशोधनात फरक स्पष्ट करा.
- फ) विपणन संशोधनातील बहु-आयामी स्केलिंगची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[20]

- अ) विपणन माहितीचा अर्थ, महत्त्व आणि स्रोत यांची चर्चा करा.
- ब) विपणन संशोधनात इंटरनेटचा वापर सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- क) जाहिरात माध्यमांची निवड आणि वेळापत्रक यावर चर्चा करा.
- ड) ऑनलाइन ब्रँड धारणा संशोधन स्पष्ट करा.

